

ЕСКЕРТКІШТЕРДІ ОРНАТУДЫҢ ЖАҢА ТӘРТІБІ

Осы тапсырма негізінде Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі 2020 жылғы 28 сәуірдегі №103 бұйрығымен бекітілген Монументтік өнер құрылыстарын орнату қағидаларына бірқатар маңызды өзгерістер мен толықтырулар енгізді. Жаңартылған талаптар 2024 жылдың желтоқсан айында заңды күшіне енді және бүгінгі таңда осы жаңа тәртіпке сай жүзеге асырылуда.

Енді елімізде монументтік өнер нысандарын орнату нақты тәртіпке бағынады. Бұл тәртіптің бірінші және ең маңызды талабы – жаңа ескерткіштерді белгілі бір тарихи оқиғалар мен көрнекті тұлғалардың мерейтойлық және атаулы күндеріне орайластырып орнату. Атап айтқанда, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1999 жылғы №1465 қаулысына сәйкес, мұндай ескерткіштер тек жүз жылдық және одан кейін әр ширек ғасыр сайынғы кезеңдерде ғана қойылатын болады. Бұл ел көлеміндегі ескерткіштердің маңызын арттырып, олардың сапасы мен мазмұнын тереңдетуге бағытталған.

Сонымен қатар, жаңартылған қағидалар бойынша монументтерді жеке немесе заңды тұлғаларға тиесілі жекеменшік жер учаскелеріне орнатуға тыйым салынады. Бұл шешім ескерткіштердің қоғамдық маңызын, олардың идеологиялық, тарихи-мәдени құндылығын арттыруды көздейді. Сонымен қатар, бір елді мекенде бір ғана тұлға немесе тарихи оқиғаға арнап бір ескерткіш орнатуға рұқсат беріледі, яғни қайталанатын немесе мазмұндық тұрғыда ұқсас монументтердің көбеюіне жол берілмейді.

Монумент орнатуға қатысты жұмыстарды облыстар, республикалық маңызы бар қалалар мен Астана

ӨТКЕН ЖЫЛЫ «АДАЛ АДАМ – АДАЛ ЕҢБЕК – АДАЛ ТАБЫС» АТТЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰРЫЛТАЙДЫҢ ОТЫРЫСЫНДА МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ ҚОҒАМДЫҚ КЕҢІСТІКТЕГІ ЕСКЕРТКІШТЕР МЕН МОНУМЕНТТІК ӨНЕР НЫСАНДАРЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫСЫН РЕТТЕУДІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫНА ТОҚТАЛЫП, БҰЛ БАҒЫТТАҒЫ ЗАҢНАМАЛЫҚ БАЗАНЫ ЖЕТІЛДІРҮДІ ТАПСЫРҒАН БОЛАТЫН. ПРЕЗИДЕНТТІҢ БҰЛ БАСТАМАСЫ – ЕЛДІҢ ТАРИХИ ЖАДЫН САҚТАУ, АЗАМАТТАРДЫҢ МӘДЕНИ-ЭСТЕТИКАЛЫҚ ТАЛҒАМЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ БІРЕГЕЙ ҰЛТТЫҚ ИДЕОЛОГИЯНЫ НЫҒАЙТУ ЖОЛЫНДАҒЫ МАҢЫЗДЫ ҚАДАМДАРДЫҢ БІРІ.

қаласының жергілікті атқарушы органдары (ЖАО) жоспарлы түрде жүзеге асыруы тиіс. Бұл жоспар Мәдениет және ақпарат министрлігімен бірлесіп қалыптастырылады. ЖАО жоспарға ұсыныс беру кезінде қаржыландыру деректерін, жер учаскесін бөлу туралы шешімді және тарих және мәдениет ескерткіштерін қорғау жөніндегі жергілікті комиссияның хаттамасын

қоса ұсынуы қажет. Бұл рәсімдер қабылданатын шешімдердің ашықтығы мен заңдылығын қамтамасыз етуге бағытталған. Монументтік өнер құрылыстарының сапасы мен мазмұнын арттыру мақсатында республикалық шығармашылық конкурстар өткізу талап етіледі. Осы байқаулар арқылы ЖАО үздік деп танылған жобаларды іріктеп, кемінде үш жұмыс күні ішінде

Министрлікке ұсынуы керек. Бұдан кейін ұсынылған жобалар Монументтік өнер құрылыстарын орнату жөніндегі Комиссияның қарауына беріледі. Комиссия мақұлдаған жобалар ғана жүзеге асырылады.

Президенттің тапсырмасына сәйкес, енді трайбалистік сипаттағы жаңа ескерткіштерді орнатуға жол берілмейді. Бұл – еліміздің біртұтас идеологиялық ұстанымын сақтауға және тарихи тұлғаларды мадақтаудағы субъективті тәсілдерден арылуға бағытталған маңызды шешім. Сонымен қатар ескерткіш орнату кезінде республикалық ономастика комиссиясымен бекітілген «Тарихи тұлғалар» тізімі басшылыққа алынуы тиіс. Яғни, кездейсоқ немесе қоғам тарапынан мойындалмаған адамдарға ескерткіш орнатуға енді рұқсат берілмейді.

Жаңартылған қағидалар – бұл тек әкімшілік құжат қана емес, елдің тарихи жады мен мәдени болмысының көрінісін жүйелеуге бағытталған кешенді шара. Монументтік өнер – халықтың рухани коды, тарихи санасының айнасы. Ендеше, осы саладағы нақты ережелер мен мемлекеттік бақылаудың күшеюі – Қазақстанның мәдени кеңістігін біріздендіруге, оның маңызын арттыруға бағытталған салықалы шешім.

Алдағы уақытта қабылданатын ескерткіштер тек тарихи тұлғаның есімін ғана емес, ұлттың мәдени болмысын, құндылықтарын айшықтайтын нысанға айналуы тиіс. Осы орайда Мемлекет басшысының бастамасы – қазіргі Қазақстанның стратегиялық мәдени бағытын айқындайтын маңызды қадам болып отыр.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

БАСПАСӨЗ - 2025

«АЛАТАУ» қоғамдық-саяси газетіне
жазылу жүріп жатыр

ЖАЗЫЛУ БАҒАСЫ:

редакция арқылы

6 айға – 2 106 теңге.

қала және ауыл тұрғындары үшін "Қазпошта" арқылы

6 айға – 2636,40 теңге.

заңды тұлға үшін

6 айға – 4 172,48 теңге.

Жетісу облысы бойынша жазылуы индексі: 15534

Продолжается подписка

на общественно-политическую газету «АЛАТАУ»

ЦЕНА ПОДПИСКИ:

для городского и сельского населения через "Казпочту"

на 6 месяцев – 2 350,40 тенге.

для юридического лица

на 6 месяцев – 3 886,48 тенге.

Подписной индекс для других регионов РК: 65534

ҚЫСҚА ДА НҰСҚА

ҚАЗАҚСТАНДА QR-КОДТАРЫ БАР ТУРИСТІК КАРТАЛАР ЕНГІЗІЛДІ

Мемлекет басшысы құқық қорғау органдары алқасының кеңейтілген отырысында туризм саласын дамыту мен шетелдік қонақтар үшін қолайлы жағдай жасаудың маңыздылығын ерекше атап өтті. Осы бағытта қолға алынған бастамалардың бірі – ел аумағына кірген әрбір шетелдік туристке арнайы QR-коды бар туристік карта беру, деп хабарлайды ҚР Ішкі істер министрлігі.

ҚАЗАҚСТАНДА 15 ОБЛЫСТЫҚ БАЛАЛАР АУРУХАНАСЫН ЖАҢАРТУ ЖҰМЫСТАРЫ ЖҮРГІЗІЛУДЕ

Қазіргі уақытта Қазақстанда 15 облыстық балалар ауруханасы жаңартылуда. Көпбейінді ауруханаларды жаңарту бойынша 18 өңірлік мастер-жоспар және облыстық перинаталдық орталықтарды жаңарту бойынша 17 мастер-жоспар бекітілді. Бұдан басқа, құзыреттілік орталықтарын, телемедицина, симуляциялық орталықтарды, озық менеджмент және медициналық технологияларды дамыту орталықтарын ашу жоспарлануда, деп хабарлайды ҚР Денсаулық сақтау министрлігі.

БІЛІМ БЕРУ ГРАНТТАРЫН ТАҒАЙЫНДАУ КОНКУРСЫНА ӨТІНІШТЕР ҚАБЫЛДАУ БАСТАЛДЫ

Елімізде 13 шілдеде білім беру гранттарын тағайындау конкурсына өтініштер қабылдау басталды. Бірінші күннің қорытындысы бойынша 10 мыңнан астам талапкер қатысуға ниет білдіріп, құжат тапсырған. Бұл туралы Ғылым және жоғары білім министрлігі хабарлады. Олардың мәліметінше, түлектер көбі – «Педагогикалық ғылымдар» және «Инженерлік, өңдеу және құрылыс салалары» бағыттары болып отыр.

ЭТНОЖУРНАЛИСТИКА САЛАСЫНДАҒЫ ОБЛЫСТЫҚ «ШАҢЫРАҚ» БАЙҚАУЫ

Байқауға бұқаралық ақпарат құралдарының журналистері, бейнеоператорлар, этномәдени бірлестіктер, студенттер, мобилографтар, блогерлер және бірегей бейнеконтент жасауға құмар Жетісу облысының азаматтары қатыса алады.

Номинациялар:
- Үздік телевизиялық материал;
- Үздік бейнеролик;
- Үздік басылымдағы мақала.
Өтінімдерді қабылдау:
Байланыс телефондары: +7 775 081 76 34
E-mail: qkzhetyu@mail.ru

ТАЛДЫҚОРҒАНДА ЖОЛ ЖӨНДЕУ ЖҰМЫСТАРЫ ҚЫЗА ТҮСТІ

Талдықорған қаласындағы «Шығыс» шағын ауданында жолдарды жөндеу жұмыстары күшейтілген тәртіпте жүріп жатыр. Қалалық әкімдіктің мәліметінше, жөндеу жұмыстары биыл толық аяқталады деп күтілуде.

Ұзақ уақыттан бері тұрғындарды мазалаған жол мәселесі бойынша қала әкімінің тапсырмасымен жұмыстар белсенді жүргізілуде. Қазіргі таңда жалпы ұзындығы 3,6 шақырым болатын бес көшеде орташа жөндеу жүріп жатса, тағы жеті көшеде (10,5 шақырым) күрделі жөндеу басталған. Сонымен қатар, Салтанат көшесінен Айдарлы көшесіне дейін жаяу жүргіншілер жолы салынып жатыр. Бұл жұмыстар тамыз айында аяқталады деп жоспарланған.

(Ақпараттар ашық дереккөздерден алынды)

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ФЕСТИВАЛЬДЕ ЖЕҢІСКЕ ЖЕТТІ

Жетісу өңірі үшін маңызды жаңалық – «Славян базары» халықаралық өнер фестивалінде жерлесіміз жеңіске жетті. Осыған орай Бейсен Құранбек атындағы Журналистер үйінде арнайы брифинг өтті.

Шараға Жетісу облысының мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасының басшысы Сүлейменов Қуаныш Сұлтанұлы мен Жетісу облысының Дәнеш Рақышев атындағы филармониясының әншісі, Витебск қаласында өткен «Славян базары» халықаралық өнер фестивалінің гран-при жүлдегері Алмагүл Батталиева қатысты. Айта кетейік, бұл өнер додасы алғаш рет 1992 жылы 18 шілдеде Витебск қаласында ұйымдастырылған. Бастапқыда Беларусь, Ресей және Украина мемлекеттері бастамашы болып, халықтарды музыка, театр, кино, бейнелеу өнері және қолөнер арқылы жақындату мақсатын көздеген. Биылғы 14 шілдеде өткен фестиваль – соның заңды жалғасы. Алмагүл Батталиева «Don't you worry 'bout a thing» әнімен әлемді төнті етті. Ол жеңісі үшін ұстаздарына, қолдаушыларына алғысын айтып, осы жетістік – ұжымдық еңбектің жемісі екенін жеткізді. Сонымен қатар, елге оралған жеңімпазға облыс тарапынан құрмет көрсетіліп, Бейбіт Исабаев Құрмет грамотасы мен 3 млн. қаржылай сыйлық табыстады. Халықаралық додадан жүлде әкелу – әрбір өнерпаздың арманы. Алмагүл Батталиева сол арманды ақиқатқа айналдырды. Енді оның әні ғана емес, аты да шекара асып, қазақ өнерінің биіктігін дәлелдеп отыр.

Зарина БЫЖЫБЕК

ВЕГЕТАЦИЯЛЫҚ КЕЗЕҢ ТҰРАҚТЫ ӨТІП ЖАТЫР

Жетісу облысы – еліміздің ірі аграрлық өңірлерінің бірі. Облыстың суармалы жер көлемі айтарлықтай үлкен, ал бұл жерлерді сапалы сумен қамтамасыз ету – «Қазсуар» РМК Жетісу филиалының негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Осыған байланысты Талдықорған қаласында вегетациялық кезеңнің өтуі бойынша арнайы брифинг өтті. Іс-шара барысында филиал мамандары өңірдегі суару жұмыстарының барысы туралы мәлімет беріп, су ресурстарын тиімді басқару бағытындағы шараларды баяндады.

Бүгінгі таңда филиал теңгерімінде Жетісу және Алматы облыстары аумағында 4 су қоймасы, 12 су торап, 3 су бөгеті мен ұзындығы 4569,1 шақырымды құрайтын магистралды, таратушы және коллекторлық-дренаждық желілер бар. Жалпы 6 аудандық өндірістік учаске 187 919 гектар суармалы жерге қызмет көрсетеді. Суармалы жерлердің басым бөлігі – шамамен 95 пайызы – мұздықтар мен қардың еруінен пайда болатын таулы өзендер арқылы қамтамасыз етіледі. Қалған 5 пайызы су қоймалары арқылы су алады. Филиалдың су алу көлемі 1,48 млрд текше метрді құрайды және арнайы бекітілген рұқсат негізінде жүзеге асырылады. 2025 жылғы вегетациялық кезеңге 116 074 гектар жерге 918,8 млн м³ су беру жоспарланған. 13 шілдедегі жағдай бойынша ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілермен 7330 келісімшарт жасалып, 931 млн м³ су беру жоспарланған. Қазіргі таңда нақты 437,8 млн м³ су беріліп, 93 мың гектарға жуық жер суарылған.

Барлық су тұтынушылар суармалы суды алдын ала берген өтінімдері негізінде алып отыр. Жалпы, вегетациялық кезең өңірде тұрақты және қалыпты жағдайда өтіп жатыр. Су ресурстарына деген тәуелділік өзен деңгейлерінің күнделікті өзгеруіне байланысты болғандықтан, облыста жаңа су шаруашылығы нысандарын салу қажеттілігі туындап отыр. Атап айтқанда, Ақсу, Ескелді, Панфилов, Алакөл және Көксу аудандарында жаңа су қоймаларын салу жоспарланған. Бұл жобалар бүгінде техникалық-экономикалық негіздеме (ТЭН) деңгейінде қарастырылуда, ал кейбірі бойынша жобалық-сметалық құжаттама әзірлеу қажет. Осылайша, облыс бойынша суармалы жерлерді тиімді пайдалану мен ауыл шаруашылығы өнімділігін арттыру бағытында ауқымды жұмыстар жалғасуда.

Мұрат КҮМІСБЕК

ЖАҢА АВТОБУСТАР БЕРІЛДІ

Жетісу облысында шалғай ауылдардағы мектептерге 8 жаңа автобус берілді. Бұл жаңа көліктер оқушыларды тасымалдаудың қолайлылығын қамтамасыз ететін болады.

Атап айтқанда, Ескелді ауданының Бақтыбай және Алдабергенов ауылдарына, Қаратал ауданының Көкпекті, Кербұлақ ауданының Шанханай, Сарыбұлақ, Сарыөзек ауылдарына, Көксу ауданының Балпық би ауылына, Сарқан ауданының Черкасск ауылына мектептерге автобустар кілтің облыстық білім басқармасының басшысы Дәурен Жүнісов салтанатты түрде табыстады. Ол өз сөзінде балалардың білімге қолжетімділігін арттыру басты міндет екенін тілге тиек етіп, жаңа автобустармен қамту балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған маңызды қадам екенін атап өтті. Бұл автобустар отандық өндіруші «Daewoo Bus Kazakhstan» ЖШС зауытында жасап шығарылған. Автобустарда қауіпсіздік белдіктері, ауа салқындату жүйесі, дыбыс зорайтқыш, сигнал түймесі бар. Сол сияқты дәрі қобдшасымен, өрт сөндіргіш және авариялық белгілермен жабдықталған. Жалпы Жетісу облысының мектептерінде 94 автобус оқушылар тасымалына қызмет көрсетеді. Бұл автобустармен 87 елді мекеннің 2513 оқушысы тасымалданады.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ПОЛИЦИЯ ҚЫЗМЕТКЕРІ ҚАТЫСҚАН ЖОЛ АПАТЫ ТІРКЕЛДІ

Жетісу облысында Алматы – Өскемен тас жолында полиция қызметкері қатысқан ауыр жол-көлік оқиғасы болды. Оқиға Жансүгіров ауылы маңында орын алған.

Оқиға орнынан түсірілген видео әлеуметтік желілерде тарады. Бейнежазбада Honda және Mercedes-Benz маркалы көліктерінің соқтығысқаны көрініс тапқан. Mercedes көлігін майор шеніндегі полиция қызметкері басқарғаны анықталды. Оқиға бойынша жол апатына байланысты полиция іс қозғады. – Алматы – Өскемен тас жолымен келе жатқан Honda көлігінің жүргізушісі Mercedes көлігімен соқтығысқан. Жол апаты салдарынан зардап шеккендер ауруханаға жеткізілді. Көліктер арнайы тұраққа қойылды, - деп хабарлады Жетісу облыстық полиция департаментінің баспасөз қызметі. Сонымен қатар, полиция қызметкеріне қатысты қызметтік тергеу басталды. Тергеу нәтижесі бойынша заң шеңберінде тиісті шешім қабылданатын болады. Айта кетейік, бұған дейін Қарағанды – Астана тас жолында болған жол апатынан екі адам көз жұмған еді. Ал Балқаш маңында орын алған ірі апаттан жеті адам қайтыс болған.

ШЕТЕЛДІК ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫНЫҢ ФИЛИАЛЫ АШЫЛДЫ

Өңірдегі Ілияс Жансүгіров атындағы Жетісу университетінде Италияның Марке политехникалық университеті (Marche Polytechnic University) филиалының кампусы ресми түрде ашылды.

Шараға Жетісу облысының әкімі Бейбіт Исабаев, ҚР Ғылым және жоғары білім министрі Саясат Нұрбек, Италияның Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Антонелло Де Риу, сондай-ақ, италиялық және жергілікті ғалымдар мен студенттер қатысты.

Марке политехникалық университетінің филиалы Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың елімізде жетекші шетелдік жоғары оқу орындарының филиалдарын ашу туралы тапсырмасына сәйкес өңір ерекшелігін ескере отырып, І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің базасында ашылып, қазіргі таңда филиал:

- «Агрономия»
- «Ауыл шаруашылығы ғылымдары мен технологиялары»

қосдипломды білім беру бағдарламаларын жүзеге асыру бойынша жұмыс жүргізуде.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

МЕКТЕПKE ҚАБЫЛДАУ БОЙЫНША 9700-ДЕН АСТАМ ӨТІНІШ ТҮСТІ

Жетісу облысы бойынша бүгінгі күнге дейін ата-аналардан балаларын 1-сыныпқа қабылдау туралы 9700-ден астам өтініш түскен. Алдағы жаңа оқу жылына өңірдегі 315 жалпы білім беретін мектептің бірінші сыныбына 13 мыңға жуық бала қабылдау жоспарланып отыр.

Жалпы, 1-сыныпқа құжат қабылдау 1 сәуірден басталды. Облыстық білім басқармасының мәліметінше, бүгінгі күнге дейін 9717 өтініш түссе, соның 77% жуығы мемлекеттік тілде оқуға өтініш берген. Бұл ретте 3429 өтініш, яғни ең көбі облыс орталығы Талдықорған қаласынан түсіп отыр.

Еске салсақ, ата-аналар баланың құжаттарын электрондық үкіметтің egov.kz. веб-порталы арқылы тапсыра алады. Балалар бірінші сыныпқа алты жастан бастап ата-анасы немесе заңды өкілінің өтініші негізінде қабылданады.

Портал арқылы өтініш тапсыру үшін ата-аналардың немесе басқа заңды өкілдердің өтініші; «Профилактикалық екпелер картасы» № 65/у нысанды және «Бала денсаулығының паспорты» № 052-2/у нысанды медициналық анықтамалар; баланың 3x4 см өлшеміндегі цифрлық фотосуреті қажет. Құжат қабылдау осы жылдың 31 тамызына дейін жалғасады.

Жетісу облысы әкімінің баспасөз қызметі

ЕСКЕЛДІ АУДАНЫ

АУДАНДЫҚ МӘСЛИХАТТЫҢ КЕЗЕКТІ СЕССИЯСЫ ӨТТІ

Ескелді аудандық мәслихаттың VIII шақырылымының кезекті XVIII сессиясы өтті. Сессия аудан әкімдігінің үлкен мәжіліс залында ұйымдастырылып, күн тәртібіндегі бірқатар маңызды мәселелер қаралды.

Сессия барысында ауданның әлеуметтік-экономикалық дамуына қатысты төмендегі мәселелер бойынша есептер тыңдалып, талқылауға ұсынылды:

Ескелді ауданы бойынша жайылымдарды басқару және оларды пайдалану жөніндегі жоспардың іске асырылу қорытындылары туралы жергілікті атқарушы органның есебі ұсынылды. Есеп барысында жайылымдардың тиімді пайдаланылуы мен оларды басқарудағы негізгі бағыттар сөз болды.

«Қазсушар» РМК Жетісу филиалының Ескелді өндірістік учаскесінің атқарылған қызметтері және аудандағы су шаруашылығының қазіргі жағдайы жөнінде депутаттарға есеп берілді. Онда су нысандарын ұтымды пайдалану, сумен қамтамасыз ету жүйелерін жетілдіру мәселелері қозғалды.

Қайнарлы ауылдық округі әкімінің өзіне жүктелген міндеттерінің орындалуы бойынша есебі тыңдалды. Әкім округтегі ағымдағы ахуал, жүзеге асырылған жобалар мен алдағы жоспарлар жайында баяндады.

Жалғызғаш ауылдық округі әкімінің есебі де назарға ұсынылды. Әкім округ тұрғындарының әл-ауқатын жақсарту бағытында атқарылған жұмыстар мен қолға алынған бастамалар жөнінде хабардар етті.

Сессия жұмысы конструктивті диалог аясында өтті. Депутаттар көтерілген мәселелер бойынша сұрақтар қойып, пікірлерін білдірді. Қаралған барлық мәселелер бойынша тиісті шешімдер қабылданып, нақты тапсырмалар жүктелді.

Гүлнұр БАЙМҰХАН

ПЕРИЗАТ ҚАЙРАТ ІСІ: 47 АДАМ ЖӘБІРЛЕНУШІ ДЕП ТАНЫЛДЫ

Елордада волонтер, қайырымдылық қоры жетекшісі Перизат Қайрат пен оның анасы Ғайни Алашбаеваға қатысты қылмыстық іс бойынша зардап шеккен жандардың саны айтылды, деп хабарлайды kaz.inform.kz.

Сот барысында мемлекеттік айыптаушы (прокурор) Арман Кизикен аталған іс бойынша, Biz біргеміз қорына қаржы аударған 47 адамның жәбірленуші деп танылғанын мәлім етті.

Қазір сот қылмыстық іске қатысты дәлелдерді, яғни айыптау тарапы сотталушының әлеуметтік желідегі парақшасын зерттеп жатыр.

Бұған дейін күдікті Перизат Қайрат басқарған қайырымдылық қорына Назарбаев мектебінің ата-аналары шамамен 1 млн теңге жинап бергені туралы жазған болатынбыз.

Одан бөлек Перизат Қайрат жетекшілік еткен қорға тағы бір құрылыс компаниясы қорға 200 млн теңге аударған.

15 шілдеде өткен сот отырысында Forte Bank маркетинг директоры Антон Ким тасқын кезінде Перизат Қайраттың қорына жеке шотымнан жарты миллион теңге аударғанын айтқан еді.

Сот отырысында белгілі болғандай Перизат Қайрат анасын

ортаға салып, 23 млн теңгеге гүл бизнесін сатып алған.

Одан бөлек «Асар-Үме» қорының президенті Асхат Нұрмашев күдікті Перизат Қайратқа 200 млн теңге аударғанын айтты. Сондай-ақ танымал блогер Олжас Садық сотта куәлік ету барысында Перизат Қайратқа 83,5 млн теңгеге алданғанын айтты. Айта кетсек, Үкімет басшысы Олжас Бектенов Перизат Қайраттың үстінен қозғалған іске қатысты пікір білдірді.

ҚЫСҚА ДА НҰСҚА

АВТОМОБИЛЬ ӨТКІЗУ ПУНКТТЕРІ ЖЫЛ СОҒЫНА ДЕЙІН 100% ЖАҒЫРТЫЛАДЫ

Қазақстандағы үдерістерді жеңілдетеді және шекарадағы бақылауды күшейтеді. Премьер-министрдің төрағалығымен өткен Үкімет отырысында автомобиль өткізу пункттерін жаңғырту барысы қаралды. Қаржы министрі Мәди Тәкиев баяндағандай, инфрақұрылымды жаңарту тұрақты логистика мен кедергісіз сыртқы сауда ағынын қамтамасыз етудің негізгі элементі болып саналады, деп хабарлайды Ukimet телеграм арнасы.

ТУРИЗМ ЖӘНЕ СПОРТ ВИЦЕ-МИНИСТРІ АУЫСТЫ

Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысымен Туризм және спорт вице-министрі лауазымына Бауржан Рапиков тағайындалды.

Үкіметтің баспасөз қызметінің мәліметінше, Бауржан Рапиков – Қ.И. Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық университетінің және «Туран-Астана» университетінің түлегі.

Жаңа вице-министрдің тағайындалуы еліміздегі туристік саланың өзекті мәселелері жиі көтеріліп жатқан тұста орын алып отыр. Айта кетейік, осы айда Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев елдегі туризм саласының даму деңгейінің төмендігін сынға алып, Үкіметке бірқатар нақты тапсырмалар берген болатын. Атап айтқанда, ол Алакөл көлі маңындағы курорттық аймақтың жағдайына байланысты халықтың көптеген шағымдарына назар аударды.

ИТАЛИЯНЫҢ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЕЛШІСІМЕН КЕЗДЕСТІ

Жетісу облысының әкімі Бейбіт Исабаев облыс әкімдігінде Италия Республикасының Қазақстан Республикасындағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Антонелло Де Риу мырзамен кездесті.

Бейбіт Исабаев италиялық меймандарды жылы шыраймен қарсы алып, Антонелло Де Риу мырзаны Қазақстандағы елшілік қызметінің басталуымен құттықтады. Сол сияқты шетелдік делегацияға Жетісу облысының әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі бағыттары жайлы қысқаша айтып берді.

Өз кезегінде Антонелло Де Риу екі ел арасындағы өзара тиімді серіктестікті нығайтуға мүмкіндік беретін әлеуетті деген негізгі бағыттарды атап өтті.

Іскерлік кездесуді қорытындылай келе, та-раптар бұл кездесу түрлі салаларда екіжақты ынтымақтастықты одан әрі нығайтудың маңызды қадамы болатынына сенім білдірісті.

«ЖЕР-2025» ОҚУ-ЖАТТЫҒУ ШАРАСЫ

2025 жылғы 23-24 шілде аралығында Талдықорған қаласында «Жер-2025» республикалық командалық-штабтық оқу-жаттығуы өтеді.

Оқу-жаттығудың мақсаты басқару органдарының, азаматтық қорғау құрылымдарының, халықты ескерту жүйесінің және тұрғындардың жер сілкінісі жағдайына дайындығын тексеру.

Оқу-жаттығу барысында шатырлы қалашық құрылып, жедел әрекет ету жасағының сап түзеуі және авариялық-құтқару жұмыстары жүргізіледі. Практикалық іс-шаралар шығыс өнеркәсіптік аймағында (С.К. Нұрмағамбетов көшесі) өтеді.

Сондай-ақ, оқу-жаттығуға дайындық және оны өткізу барысында ұйымдар мен кәсіпорындарда жо-спарлы оқу-жаттығулар, ал адамдар көп жиналатын нысандарда сейсмикалық жаттығулар өткізіледі.

БОС ЖҰМЫС ОРЫНДАР ЖӘРМЕҢКЕСІ ӨТТІ

Жетісу облысы бойынша бекітілген Жұмысшы мамандықтар жылын өткізу жөніндегі іс-шаралар жоспарының 41-тармағын орындау мақсатында, Ескелді ауданы, Қарабұлақ ауылының Орталық алаңында Мансап орталығының ұйымдастыруымен жоғары және арнаулы білім беру ұйымдарының түлектері үшін бос жұмыс орындары жәрмеңкесі өткізілді.

Іс-шараға 10 жұмыс беруші мекеме мен 100-ден астам ТжКБ түлектері қатысты. Жәрмеңке барысында жұмыс іздеушілерге тұрақты және уақытша жұмыс орындары ұсынылып, олар тікелей жұмыс берушілермен сұхбаттасуға мүмкіндік алды.

Аталған шара жұмыссыздық деңгейін төмендетуге, жастарды еңбек нарығына тартуға және жұмыс берушілер мен жұмыс іздеушілер арасындағы байланысты нығайтуға оң ықпал етті.

(Ақпараттар ашық дереккөздерден алынды)

Мұрат
КҮМИСБЕК

– Дастан мырза, уақытыңызды бөліп, сұхбат беруге келіскеніңізге ризамыз. Ең алдымен жаңа прайс-лист енгізу туралы қысқаша айтып өтсеңіз. Бұл шешімнің негізгі себебі неде болды?

– Рақмет, сұрағыңызға жауап бере кетейін. Жаңа прайс-лист (баға тізімі) енгізу – уақыт талабы. Қазіргі таңда нарықта газ жабдықтары мен оларға қажетті қосалқы бөлшектердің түрі күн сайын жаңарып, күрделеніп келеді. Бұл, әрине, қызмет көрсету сапасына, құрал-жабдықтардың бағасына және мамандарымыздың еңбегіне тікелей әсер етеді.

Біздің ұйымда жұмыс істейтін мамандардың жалақысы толығымен атқарылған жұмыстың көлеміне қарай есептеледі, яғни олар тұрақты жалақы (оклад) алмайды, тек көрсеткен қызметі үшін төленетін пайызбен табыс табады. Сондықтан, баға саясатын тым төмендету – қызметкерлеріміздің құлшынысына кері әсерін тигізіп, кәсіби мамандардан айырылып қалу қаупін туындатады.

Алайда, соған қарамастан, біз облыс көлеміндегі баға деңгейін мұқият сараптап, орташа көрсеткіштен аспауға тырыстық. Яғни, жаңа прайс-лист – нарықтық жағдайды, инфляциялық өзгерістерді, техникалық күрделілікті және кадрлық тұрақтылықты ескеріп қабылданған тепе-тең шешім.

– Прайс-лист 2025 жылдың 17 сәуірінен бастап күшіне енді. Осы аралықта тұтынушылардан қандай да бір әсер болды ма?

–Тұтынушылардан ешқандай жағымсыз әсер болған жоқ. Керісінше, көпшілігі өзгерістерді түсіністікпен қабылдап отыр. Себебі біз бұл қадамға кенеттен барған жоқпыз, алдын ала ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргіздік, әр қызметтің мән-маңызын, бағаның неге өзгергенін нақты мысалдармен түсіндірдік. Ең бастысы, қызмет сапасы өзгерген жоқ, керісінше жетілдіріліп келеді. Сондықтан тұрғындар тарапынан сенім мен қолдау байқалып отыр.

– Әр тұтынушының қолында прайс-лист (баға тізімі) болуы міндетті ме? Сонымен қатар, оның қазақша нұсқасы қашан дайын болады?

– Әр тұтынушының қолында прайс-лист болуы міндетті емес. Дегенмен, қызмет көрсетілер алдында біз әр азаматқа атқарылатын жұмыс көлемі мен оның құнын түсіндіріп, алдын ала хабарлаймыз. Яғни тұтынушы қандай қызмет үшін қанша төлейтінін нақты біледі. Толық прайс-листі басып, қолына тарату тәжірибесі өзірге жоқ, бірақ ол бағытта да жұмыс жүргізіліп жатыр. Қазақша нұсқасына келсек, қазіргі уақытта аударма жұмыстары жүргізілуде. Жақын арада дайын болған соң, оны Instagram әлеуметтік желісі арқылы жариялауымыз мүмкін. Бұл ақпаратқа ашық әрі қолжетімді болу үшін қолға алынған шаралардың бірі.

– Жазғы жылыту маусымы аяқталған соң, жылу жүйесі өшірілген кезде жер үйлердің тұрғындары батареядағы суды төгуі керек пе?

– Жаз мезгілінде батареядағы суды төгу қажет емес. Себебі батарея ішіндегі су толық төгілген жағдайда жүйе қаңсып, ішкі металл беттері тотығуы мүмкін. Бұл өз кезегінде коррозияға, яғни таттың пайда болуына әкеліп соғады. Ал таттанған жүйе қыс мезгілінде дұрыс жылу бермейді және қазандықтың жұмыс тиімділігіне кері әсерін тигізеді. Дегенмен, жылу жүйесіндегі суды толық ауыстыру немесе жүйені тазалау шамамен әр 2–3 жыл сайын жүргізілгені жөн. Бұл шара батареялардың жылу беру қуатын арттырып, жүйе ішіндегі шөгінділер мен таттың жиналуын болдырмайды. Сонымен қатар, таза жүйе қазандықтың тиімді жұмыс істеуіне оң әсер етіп, артық газ шығынын азайтады. Сондықтан тұтынушыларға жылу жүйесін уақтылы тазалап,

ГАЗ – ЖАЙ ҒАНА ТҰРМЫСТЫҚ РЕСУРС ЕМЕС, БҰЛ ҚАУІПСІЗДІКТІҢ, ТӘРТІП ПЕН ЖҮЙЕЛІЛІКТІҢ КЕПІЛІ. ӘСІРЕСЕ КӨПҚАБАТТЫ ҮЙЛЕРДЕ ГАЗ ЖАБДЫҚТАРЫНЫҢ УАҚТЫЛЫ ТЕКСЕРІЛІП, ТҰРҒЫНДАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТІЛУІ АСА МАҢЫЗДЫ МІНДЕТТЕРДІҢ БІРІ. ОСЫҒАН БАЙЛАНЫСТЫ БҮГІН БІЗ ЖУЫРДА ЖАҢА КЕҢСЕГЕ (НАЗАРБАЕВ КӨШЕСІ, 58А, ИМПЕРИЯ БИЗНЕС ОРТАЛЫҒЫ, 2-ҚАБАТ) ҚОНЫСТАНҒАН «РЦКУ» МЕКЕМЕСІ ДИРЕКТОРЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ ДАСТАН БЕЙІСПЕКУЛЫ ҚОНЫСБАЕВПЕН СҰХБАТТАСЫП, ГАЗ ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ ТЕКСЕРІСІ, ТҰРҒЫНДАРДЫҢ МІНДЕТТЕРІ ЖӘНЕ ЖИІ ТУЫНДАЙТЫН СҰРАҚТАР ТӨҢІРЕГІНДЕ ӘҢГІМЕ ӨРБИТТІК.

КРАННАН БАСТАЛҒАН ҚАУІПСІЗДІК

профилактикалық жұмыстарды жүргізіп отыру ұсынылады. Бұл – әрі қауіпсіздік, әрі үнемділік кепілі.

– Бағалар өзгерісі инфляциямен немесе қызмет көрсету шығындарының артуымен байланысты ма?

– Иә, бағаның өзгеруі тікелей инфляциямен және қызмет көрсетуге кететін шығындардың артуымен байланысты. Соңғы жылдары елдегі экономикалық ахуалға сай барлық салада баға өсімі байқалып отыр. Мысал ретінде айтсақ, осыдан 6–7 жыл бұрын біздің мекемеде жұмыс істейтін слесарь мамандар орта есеппен 80 мың теңге көлемінде табыс табатын. Ол кезде бұл сома күнделікті қажетті азық-түлік пен тұрмыстық заттарды сатып алуға жеткілікті еді.

Алайда қазіргі таңда сол көлемдегі қаражат базардан ең қажетті заттарды алуға да жетпейді. Бұл – инфляцияның нақты көрінісі. Қызмет көрсету саласында қолданылатын құрал-жабдықтар, қосалқы бөлшектер, жанар-жағармай мен өзге де материалдардың бағасы да айтарлықтай өсті. Сондықтан біз бағаны өз бетімізше көтеріп отырған жоқпыз, бұл – нарықтағы нақты өзгерістерге бейімделу қажеттігінен туындаған қадам. Егер баға сол күйі өзгермей қалса, біз қызмет сапасын сақтап қала алмаймыз, сонымен қатар мамандарымыздың еңбегін де әділ бағалау қиынға соғады.

– Бұйрықта көрсетілгендей, техникалық қызметтің бірнеше түріне бірдей баға белгіленген – 2200 теңге. Бұл бағалар неге бірдей? Жұмыс көлемі немесе күрделілігі ескерілді ме?

– Иә, бұл сұрақ жиі қойылады. Белгіленген баға – тек ортақ қызмет

бағасы – 1000 теңге. Бұл нақты қандай қызметке жатады?

– Аталған қызмет түрі – көпқабатты тұрғын үйлердегі газ тік құбырына (стояк) техникалық қызмет көрсету жұмыстарын қамтиды. Бұл жұмыс әр қабаттағы тік газ құбырының және оған жалғанған крандардың (газ вентильдерінің) техникалық жағдайын тексеруді көздейді. Мамандарымыз газ крандарының дұрыс жұмыс істеп тұрғанын, оңай ашылып-жабылуын, тұрып қалмағанын тексереді. Сонымен қатар газ шығуының бар-жоғын анықтау үшін сабынды су әдісі немесе арнайы газ талдағыш (анализатор) құрылғылар қолданылады. Газ құбырының әрбір жалғану нүктесінің герметикалылығы, яғни газдың сыртқа шығуы жоқ екендігі мұқият қадағаланады.

Егер қандай да бір бөлшек, мысалы, крандар ескіріп, ақауы анықталса, оны ауыстыру ұсынылады. Бұл қосымша шаралар тұрғындардың келісімімен жүзеге асырылады. Айта

Олар еліміздегі тиісті оқу орындарынан өтіп, нақты тәжірибеден өткен адамдар. 5000 теңгелік бұл қызметке қазандықтың жалпы жағдайын тексеру, электронды жүйелердің дұрыс жұмыс істеуін бақылау, қажет болған жағдайда параметрлерді қайта баптау, жылу алмастырғыштарды тазалау, ақауларды анықтау және алдын алу шаралары кіреді. Бұл – тұтынушының қазандықты қауіпсіз әрі үнемді пайдалануына жағдай жасайтын маңызды қызмет түрі.

– Прайс-листте (тізім бағасы) көрсетілген бағалар жылдық па, айлық па әлде бір реттік қызмет үшін бе?

– Прайс-листте көрсетілген әр баға – бұл бір жылға арналған толық жылдық техникалық қызмет көрсету құны. Яғни, тұтынушы сол сома арқылы газ жабдығына бір жыл бойы жоспарлы тексеріс, алдын алу шаралары, қажет болған жағдайда жөндеу жұмыстары секілді қызметтердің толық пакетін алады. Бұл – қауіпсіздік пен сенімділікті қамтамасыз етуге бағытталған кешенді қызмет.

– Сапалы қызмет көрсетуге қандай кепілдік беріледі? Қызмет көрсетуші мамандар арнайы оқытудан өтеді ме?

– Біздің компания үшін сапа мен жауапкершілік – ең басты құндылық. Компанияның беделі – біздің ең үлкен кепілдемеміз. Сол себепті біз әрбір қызметімізге аса жауапкершілікпен қарап, қарапайым түбіртек беру сияқты жұмысты өте мұқият жүргіземіз. Егер тұтынушыға көрсетілген қызмет сапасына қатысты қандай да бір күмән туындаса немесе ол көңілі толмаса, біздің мамандар дереу барып, жұмысты қайта тексеріп, қажет болса түзетулер енгізеді. Бұл – біздің қызметіміздің сапасын толық қамтамасыз ететін маңызды бөлім. Сонымен қатар, сапалы және қауіпсіз қызмет көрсету үшін біздің барлық мамандарымыз арнайы оқыту курсынан өтіп, сертификатталған. Олар құрылғыларды дұрыс пайдалану және техникалық қызмет көрсету бойынша толық нұсқаулық алады. Кепілдік тек біздің тарапымыздан ғана емес, тұтынушының да жауапкершілігіне байланысты. Біз құрылғыны пайдалану бойынша барлық қажетті нұсқауларды, ережелерді тұтынушыға ұсынамыз. Егер тұтынушы сол нұсқаулыққа сай дұрыс пайдаланып, техникалық талаптарды сақтаса, қазандық өз жұмысын ұзақ және сенімді орындайды.

– Қауіпсіздік талаптарына сай келмейтін жабдықтар анықталған жағдайда тұтынушыға қандай шаралар ұсынылады?

Мамандармен тексеріске барғанда бәрі дұрыс, қауіпсіздік ережелері сақталып қабылдаудан өткеннен кейін келесі жылғы тексеріс кезінде қазандық (котел) тұрған жерге әжетхана, қол жуғыш кіргізіп қояды бұлай жасауға

заң бойынша болмайды. Мұндай жағдайда ескертпе қағазын жазып беріп кетеміз «қаулықты 10 күн ішінде түзету керексіз» деп айтып кетеміз. Егер сол уақытта өзгермесе газды өшіріп тастаймыз яғни ол үйге газ жіберілмейді. Заң солай, қауіпсіздік ережесі қанмен жазылған. Осындай жағдайлар кездесіп жатады, әр құрылғының орнату нұсқаулығы бар. Нақтырақ айтсақ: бөлме өлшемі 8 квадратметр болуы, биіктігі 2.20 метр болуы, терезе болуы. Қарапайым есік сыртқа ашылуыда маңызды рөл атқарады. Газ жарылғанда адам сезім мүшелері әлсірейді сәйкесінше есікке жүргірген адам итеріп ашуы оңай болады. Сондықтан мұндай талаптарды сақтамау өте қауіпті және заңмен қатаң жазаланады.

– Келешекте тағы да баға өзгерістері күтіле ме?

– Бағаның өзгеруі нарық жағдайына тікелей байланысты болғандықтан, нақты айта алмаймыз. Экономикалық ахуал мен шикізат құны, материалдар мен қызмет көрсетудегі өзгерістер бағаға әсер етуі мүмкін. Бұған қоса, біз алдағы уақытта жылу жүйесін тазалайтын арнайы құрылғылармен жұмыс жасауды жоспарлап отырмыз. Бұл қызметтің бағасы әлі бекітілмеген, қазіргі кезде мемлекет тарапынан тиісті бұйрықтың шығуын күтіп жатырмыз. Құрылғы мен қызмет бағасы бекітілгеннен кейін тұтынушыларға толық ақпарат береміз.

– Техникалық қызмет көрсетуді жақсарту үшін қандай жоспарлар бар?

– Қызмет сапасын одан әрі арттыру – біздің басты басымдықтарымыздың бірі. Қазіргі уақытта біз тұрғындармен көрі байланысты жақсарту мақсатында әлеуметтік желілер арқылы жұмысты белсенді түрде жүргізіп келеміз. Бұған дейін тек WhatsApp арқылы байланыс орнатсақ, енді алдағы уақытта Telegram, Instagram секілді өзге де мессенджерлер мен платформалар арқылы жедел қызмет көрсетуді жоспарлап отырмыз. Сондай-ақ, өтініштерді қабылдау мен есеп беру жүйесін автоматтандыру бағытында да жұмыстар қолға алынуа. Мақсатымыз – әр тұтынушыға қолжетімді, сапалы әрі уақтылы техникалық қызмет көрсету.

– Халыққа бұл өзгерістерді түсіндіру жұмыстары қалай жүргізілуде?

– Түсіндіру жұмыстары жүйелі түрде, әрбір тұрғынмен тікелей байланыс арқылы жүргізіледі. Біз газ құбырларын тарту және газ қосу процесі кезінде әр үйге жеке кіріп, қауіпсіздік талаптарын анықтау мақсатымен келісетінін растайды. Бұл – тұрғындардың хабардарлығын арттырып, болашақта туындауы мүмкін түсініспеушіліктердің алдын алуға бағытталған маңызды қадам.

Газ жүйесімен жұмыс – көзге көрінбейтін, бірақ ел тыныштығы мен әр шаңырақтың қауіпсіздігін қамтамасыз ететін маңызды сала. Бұл – кәсіби біліктілікті ғана емес, үлкен жауапкершілік пен ұқыптылықты талап ететін еңбек. Дастан Бейіспекұлы Қонысбаевтың сөзі арқылы біз газға қатысты техникалық қызметтің жай ғана міндет емес, адам өміріне тікелей әсер ететін аса маңызды жұмыс екенін ұқтық. Тұрғындар үшін бұл салада сенімділік пен ашықтық қажет болса, ал қызмет көрсетуші ұйым үшін – сапа мен жауапкершілік басты орында. Қарапайым бір түтік, бір кранның артында үлкен жүйе мен адами жанашырлық жатқанын ұмытпаған абзал.

ЖЕТІСУ ЖАСТАРЫНА ИПОТЕКАҒА ҮЙ БЕРЕ МЕ?

Гүлнұр БАЙМҰХАН

Оқу бітірдің, жұмыс таптың, бірақ үй алу арман болып қалды ма? Қазіргі таңда еліміздің көптеген жастары дәл осы сұрақтармен бас қатырып жүр. Жалақы мен нарықтағы үй бағасы арасындағы алшақтық, алғашқы жарнаның көп болуы, ипотеканың күрделі шарттары – бәрі де өз алдына жеке пәтерге қол жеткізуге кедергі болып отыр. Бірақ, мемлекет тарапынан ұсынылып отырған жеңілдетілген тұрғын үй бағдарламалары жастардың бұл түйткілін шешуге нақты жол ашуда. Енді бастысы – ақпаратты дер кезінде пайдаланып, мүмкіндікті жіберіп алмау.

Бүгінгі таңда жастардың өміріндегі ең маңызды әрі өзекті мәселелердің бірі – баспана. Үйі бар адам – тұрақты өмір сүріп, ертеңгі күнге сеніммен қарай алады. Мемлекет осы бағытта нақты қадамдар жасап, жастарды тұрғын үймен қамтамасыз етудің тиімді тетіктерін ұсынууда. Сондықтықтан, Отбасы банктің Жетісу облыстық филиа-

лымен жастарға арналған тұрғын үй бағдарламалары туралы сұхбат жүргізген болатынбыз. Банк мамандары жастарға арналған бірнеше бағдарламаның бар екенін және оны алудың шарттарын түсіндірді. Жетісу облысында 2025 жылы жүзеге асырылып жатқан бірқатар тұрғын үй бағдарламалары – жас буын үшін үлкен мүмкіндік. Бұл жай ғана несие емес, бұл – өз болашағыңа деген инвестиция болмақ.

«ЖЕТІСУ ЖАСТАРЫ» БАҒДАРЛАМАСЫ

Жассың, еңбек етесің, бірақ қаладан үй алу – қол жетпестей көрінеді ме? Онда «Жетісу жастары» атты арнайы бағдарлама арқылы Талдықорған қаласында тұратын және жұмыс істейтін жастар өз ба-

спанасын сатып алуға қадам жасай алады. Бағдарлама шарттары да барынша ыңғайлы көрінеді. «Жасы 35-тен аспаған кез келген азамат, егер оның соңғы 5 жыл ішінде үйі болмаған болса және кемінде 1 жыл жұмыс істеп жүрген болса, осы жобаға қатыса алады», - дейді Отбасы банк мамандары. Бағдарлама арқылы тұрғын үй алу үшін салынатын алғашқы жарна да 30-50 пайыз деп тұрған жоқ. Бағаланған пәтердің небәрі 10 пайызын салу керек. Ал жылдық мөлшерлеме 5 пайызбен өлшенеді. Банк қызметкерлерінің

айтуынша, бұл нарықтағы орташа ипотекалық мөлшерлемеден әлдеқайда төмен. Сонымен қатар бағдарламаның қатысу талабы бойынша

жоғары сомасы - 10 млн теңге. Отбасы банкінде бағдарламаның екі кезеңі бойынша күні бүгінге дейін 83 жас азамат баспанамен қамтамасыз етілген екен.

«ЖЕРҰЙЫҚ» БАҒДАРЛАМАСЫ

Тек қала жастары емес, ауылда еңбек етіп жүрген жас мамандар да назардан тыс қалған жоқ. Олар үшін Отбасы банкте «Жерұйық» атты бағдарлама қарастырылған. Бұл мемлекеттік және бюджеттік сала қызметкерлері: ауылдық жерлердегі мұғалімдер, дәрігерлер, ветеринарлар мен аграрлық сала мамандары үшін тамаша бастама. «Жеңілдетілген несие, бастапқы жарнаның төмендігі және ұзақ мерзімді өтеу мүмкіндігі – ауыл жастарына нақты қолдау», - дегенді айтады тиісті мамандар.

«Жерұйық» бағдарламасында да сыйақының жылдық мөлшерлемесі 5 пайызды құрайды және алғашқы жарна да 10 пайыз. Қарызға берілген шекті 15 млн. қаржыны 19 жылға бөліп төлеуге болады.

Сонымен қатар, бұл жастарды ауылда қалуға, туған жерге қызмет етуге ынталандырады. Ал республика көлеміндегі «Асыл мекен» жобасы арқылы көпбалалы отбасылар мен

әлеуметтік осал санаттағы жастар тұрғын үйге қол жеткізе алады.

ДЕПОЗИТ АШУ МІНДЕТТІ МЕ?

Жоғарыда аталған қос бағдарлама арқылы пәтерге қол жеткізу үшін Отбасы банкте депозиттің болуы міндетті ме деген сұраққа келер болсақ, иә, депозиттің бар болуы бағдарламаға қатысу үшін міндеттелген. Мысалы, «Жас отбасы» бағдарламасына қатысу үшін депозитте 1 жыл бойы жинақ болуы тиіс. Алғашқы жарна ретінде тұрғын үй құнының 50 %-ы жинақталуы қажет. Өңірлік жастарға арналған «Жетісу жастары» ипотекасына қатысу үшін депозитте алғашқы жарна көлеміндегі сома болуы керек (мысалы, 10 %).

– Жоғарыда аталған бағдарламалар - жастар мен жас мамандардың тұрғын үй жағдайын жақсартуға арналған тиімді мүмкіндіктер. Әрбір бағдарлама нақты өңірдің ерекшеліктеріне сай бейімделген және жастардың әлеуметтік осал топтарына басымдық береді, - дейді бизнесті дамыту бөлімінің басшысы Мұрат Баймырзаұлы Бүлегенов.

Баспана – жай ғана үй емес, бұл – болашақтың іргетасы. Қазіргі таңда ұсынылып отырған мүмкіндіктерді пайдалану – әрбір жасқа жүктелген жауапкершілік. Үйлі болу үшін міндетті түрде миллиондап табыс табудың қажеті жоқ. Жоспар құрып, әрекет етсеңіз – жеткілікті.

Мемлекет жастарға мүмкіндік беріп отыр. Ендігі қадам – өзімізден. Тұрғын үй бағдарламалары туралы толық ақпаратты Отбасы банкінің ресми сайтынан немесе мобильді 300 нөмірі арқылы алуға болады. Сонымен қатар, Талдықорған қаласындағы немесе аудан орталықтарындағы банк бөлімшелері де кеңес беруге дайын.

ЖАСТАР ЖОЛЫН ТАПТЫ МА?

Зарина МАНАРБЕКҚЫЗЫ

ОҚУ БІТТІ. ҚОЛДА – ДИПЛОМ. ЕНДІ НЕ ІСТЕМЕКПІЗ? БҰЛ СҰРАҚ ДӘЛ ҚАЗІРГІ ТҮЛЕКТІҢ БАСЫНДА ТҰРҒАН ЕҢ ҮЛКЕН МӘСЕЛЕ. ЖЫЛ САЙЫН ҚАНША ЖАС МАМАН ҮЛКЕН ӨМІРГЕ АЯҚ БАСҚАНЫМЕН, БӘРІ БІРДЕЙ ЖҰМЫСҚА ОРНАЛАСЫП КЕТПЕЙДІ.

оқуға құжат тапсырып жатыр. Себебі бос жұмыс орындары санаулы. Соған қарамастан, биылғы жылы журналистика бөліміне 71 талапкер құжат тапсырды. Олар төрт жылдан кейін қайда жұмысқа тұрады? Біздің өңірдегі БАҚ орындары олардың бәрін жұмыспен қамти ала ма? Бұл сұрақ шын мәнінде көп ойландырады. Мүмкін бәрі сәтімен болар, мүмкін бір бөлігі жұмыссыздар қатарын толықтырар...

Бүгінгі таңда бұл тек журналистикаға ғана тән жағдай емес. Қазір барлық мамандық иелері бір сәтте-ақ жұмыс таба алмайды. Себебі бір мамандыққа сұраныс жоғары болса, енді біріне мүлде сұраныс жоқ. Бірақ соған қарамастан, жастар

сол сұраныс жоқ мамандықтарды таңдайды. Нәтижесінде, оқуын аяқтап, жұмысты таба алмай, әр салада жүріп жатады.

Жетісу облысында бүгінде 14 226 адам жұмыссыз ретінде тіркелген. Оның 30%-ы – жастар. Яғни үш жұмыссыздың біреуі – жас маман. Бұл жай ғана статистика емес, қазіргі өзекті мәселе.

Қызығы - кейбір мамандықтарға сұраныс жетіспейді. Мәселен, инженер-геолог, техник-маркшейдер, бұрғалаушы, құрылысшы, жол жұмысшысы, әрлеу шебері, тас өңдеуші сияқты нақты саланың мамандары ауадай қажет. Бұдан бөлек, дәрігерлер, медбикелер, физика, математика, шет тілі, логопедия мен психология саласының педагогтарына да сұраныс жоғары.

Дәл осы сұраныс бар мамандықтар бойынша көбірек жастар оқыса, әрі соған бағытталса, жұмыссыздық азаяр еді. Бірақ жастардың көбі танымал, жеңіл көрінетін мамандықты таңдайды. Ал кейін... диплом сандықта, өзі мүлде басқа салада жүреді. Иә, әркім кез келген жұмыс табуы мүмкін. Бірақ төрт жыл бойы алған білім, ата-ананың үміті, ұстаздың еңбегі, өзінің арманың - бәрі желге ұшпаса екен дейсің.

Мемлекет тарапынан қолдау да жоқ емес. Жұмыспен қамту орталықтары, жастар тәжірибесі, жаңа жобалар - барлығы жастарды жұмысқа тартуға бағытталған. Бірақ жас маманға тек бағдарлама емес, шынайы мүмкіндік керек. Қазіргі жүйеде тәжірибесі жоқ жасқа тұрақты орын ұсыну қиын. Себебі ешкім өз орнын бергісі келмейді.

Жыл сайын бітірген жас мамандар үлкен өмірге аяқ басады. Бірақ олардың бәрі бірдей өз саласынан орын таба алмайды. Бұл – бүгінгі жастардың алдында тұрған ең өзекті мәселе. Егер әр маман оқуды бітірген сәтте жұмысқа орналасса, «жұмыссыздық» деген ұғым өз мағынасын жоғалтар еді.

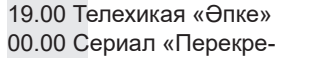
ҚР ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРІ САЯСАТ НҮРБЕКТИҢ НАЗАРЫНА!

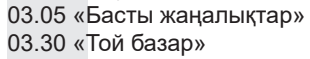
Қазір жоғары оқу орындары мен колледждерге бөлінетін гранттар нақты сұранысқа сай келе бермейді. Соның салдарынан жастар төрт жыл бойы үмітпен оқиды, бірақ бітірген соң мамандығы бойынша жұмыс таба алмай қиналады.

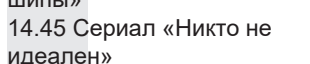
Егер қай өңірге қандай маман керек екені нақты зерттеліп, сол салаларға басымдық берілсе, түлек оқуды аяқтаған сәттен-ақ өз орнын табар еді. Ал сұраныс жоқ бағыттарға жастарды оқыту - болашақта жұмыссыздықты арттыру. Сондықтан мемлекеттік тапсырыс шын мәнінде қажет мамандықтарға бөлінуі тиіс. Жастар жұмыссыз жүрмес үшін Мемлекеттік тапсырыс керек. Осыны қолға алсаңыз. Бұл – жастардың ертеңге сенім ұялататын, нақты нәтижеге бастайтын қадам болар еді.

P.S Дәл осы жылы диплом алған түлек ретінде мені ең көп ойландыратыны – төрт жыл оқыған білімімнің болашағы. Өзім қалаған мамандықпен жұмыс істеп жүргеніме шүкір. Бірақ менімен бірге оқыған, журналист боламыз деп армандаған жиырма студенттің жартысы мамандығына жұмыс іздеп жүр. Бұл – көңілге қаяу түсіреді. Сол үшін де мен бұл мақаланы жазуды жөн көрдім. Армандар орындалсын десек, әр түлекке жол ашатын жүйе керек. Жай ғана диплом емес, шынайы мүмкіндік.

Дүйсенбі - Понедельник, 21 шілде

	16.00 Новости/прямой эфир 16.20 «Шіркін-ай» 17.30 «Абадан» 18.00 «19 аймақ» /тікелей эфир 18.40 «Баспасөзге шолу» 19.00 «Өшпес ерлік» 19.30 «Фибрат» 20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы об-лысы) 20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы) 21.00 Итоговые новости (Алматинская область) 21.30 Итоговые новости (Область Жетысу) 22.00 «Әсем әуен» 00.00 Әнұран
	

	06.00, 04.00 «Әзіл студио» 06.30, 01.20 «31 әзіл» 07.00 «Күліп All» 07.30 «Тәтті шоу» 08.00, 00.00 «Сенім» теле-хикаясы 09.30 Мультсериал «Кунг-фу Панда» 10.30 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара» 11.30 Мультсериал «Губка Боб» 13.30 «Coco &Janbo» комедиясында 15.40 Худ. фильм «Самоволка» 18.00 Худ. фильм «Работоговля» 20.00 Информбюро (рус., каз.) 21.00 Худ. фильм «Копы в глубоком запасе» 23.00 «Бозторғай» 02.40 «Time Vine» ойын-сауық 03.00 «Tik Tok show» ойын-сауық 03.20, 05.00 What's up? 04.20 «1001 Өзіл» ойын-сауық 04.30 Телевикторина «Bala battle» 05.20 «Ризамын» ойын-сауық
	

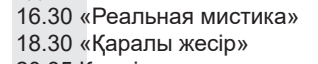
	07.05 «Әнім сен едің» 08.30 «Тоғжан» 10.20 «Было дело», документальный детектив 11.20 Сериал «Розы и шипы» 14.45 Сериал «Никто не идеален» 16.40 «Реальная мистика», реалити-шоу 18.30 «Қаралы жесір» 20.35 Кешкі жаңалықтар 21.00 Вечерние новости 21.30 Сериал «Шеф-6» 23.30 Сериал «Горячий» 01.20 Сериал «Никто не идеален» 02.50 «Қаралы жесір» 04.20 «Кел, шырқайық!» 06.00 «Әнім сен едің» 06.10 Кешкі жаңалықтар
	

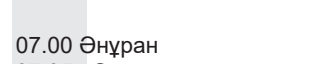
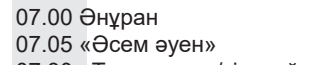
	06.02 Телехикая «Құтқару қызметі» 07.00 Телехикая «Зың-зың Күлпәш» 08.00 Юмористический концерт 10.00, 20.00 Сериал «Великолепный век. Көсет» 11.10, 21.00 Сериал «Стамбульская невеста» 13.10 Сериал «Священные узы» 14.10 Телехикая «Әйел қасиеті» 15.00, 23.40 «Өзілің жарас-са...» 16.00, 22.30 Сериал «1001 Ночь» 17.00 Сериал «Отречение» 18.00 Жаңалықтар 18.10, 19.40 Телехикая «Жүрекке жазылған жол» 19.30 Новости 00.40 Жаңалықтар. Новости 01.00 Здоровье с Айнур Тажиной 01.30 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы 02.40 «Жұлдызды шаңырақта» 03.40 Q-елі 04.40 Телехикая «Тек қана қыздар» 05.10 Телехикая «Бастық боламын» 05.53 Үзіліс
	07.00 Әнұран 07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 09.15 «Саулықтың сыры» 09.30 Алғысбек Дәуеннің концерті 11.00 «Әсем әуен» 11.40 «Қазақ үні» 12.05 «Біздің толқын» /тікелей эфир/ 12.50 «Саулықтың сыры» 13.05 «Единый народ» 13.30 «Келіп көр» 14.00 «Өзекжарды» 14.30 «Арнайы репортаж» 15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир 15.25 «Мақсатына жеткендер»

Сейсенбі - Вторник, 22 шілде

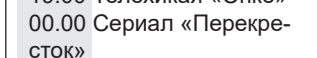
	05.00 «Дүлдүлдер дүбірі» 06.00 Телехикая «Пәленшеевтер-4» 07.00 «Cover show-3» 09.00 Мультсериал «Питэр Пэн-2» 09.30 Сериал «Зимородок-2» 11.30 ОйнаQ 12.30 Телехикая «Келінжан-2» 14.00, 20.00 Телехикая «Әйел бақыты» 16.00, 22.00 Сериал «На твоей стороне» 18.00 Новости 18.30 Жаңалықтар 19.00 Телехикая «Әпке» 00.00 Сериал «Перекресток»
	

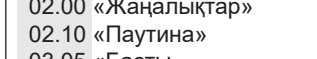
	06.00 «П@утина» 07.00 «Koremiz-шоу» 08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!» 09.00 «Доброе утро, Казахстан!» 10.00 «Модый приговор» 10.55 «Давай поженися!» 11.45 сериал «Триггер-2» 13.00 «Пусть говорят» 14.10 «Новости» 14.20 «Жаңалықтар» 14.30 Qoslike 18.30 «Басты жаңалықтар» 19.00 «Koremiz-шоу» 20.00 «Главные новости» 20.30 Сериал «Невский. Тень архитектора» 02.00 «Жаңалықтар» 02.10 «Паутина» 01.45 «Новости» 03.30 «Той Базар» 03.05 «Басты жаңалықтар»
	

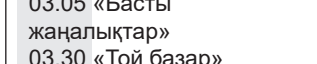
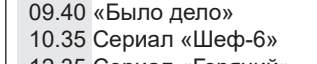
	07.05 Кешкі жаңалықтар 07.25 «Тоғжан» 09.10 Вечерние новости 09.40 «Было дело» 10.30 Сериал «Шеф-6» 12.30 Сериал «Горячий» 14.30 Сериал «Никто не идеален» 16.30 «Реальная мистика» 18.30 «Қаралы жесір» 20.35 Кешкі жаңалықтар 21.00 Вечерние новости 21.30 Сериал «Шеф-6» 23.30 Сериал «Горячий» 01.20 Сериал «Никто не идеален» 02.50 «Қаралы жесір» 04.20 «Кел, шырқайық!» 06.00 «Әнім сен едің», ойын-сауық 06.10 Кешкі жаңалықтар
	

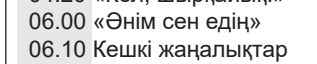
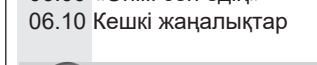
	07.00 Әнұран 07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 09.15 «Саулықтың сыры» 09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы) 10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы) 10.30 Новости (Алматы облысы) 11.00 Новости (Жетісу облысы) 11.30 «Әсем әуен» 12.00 «Аман болайық» /тікелей эфир/ 12.40 «Әсем әуен» 12.50 «Саулықтың сыры» 13.05 «19 аймақ» 13.40 «Баспасөзге шолу» 14.00 «Өшпес ерлік» 14.30 «Фибрат» 15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
	15.20 «Әсем әуен» 16.00 Новости/прямой эфир 16.20 «Ділмар» 17.10 «Ой-сарап» 17.35 «Әсем әуен» 18.00 «19 регион» /тікелей эфир 18.40 «Қазақ үні» 19.00 «Барыңды бағала» 19.30 «Әсем әуен» 20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы) 20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы) 21.00 Итоговые новости (Алматинская область) 21.30 Итоговые новости (Область Жетысу) 22.00 «Әсем әуен» 00.00 Әнұран

Сәрсенбі - Среда, 23 шілде

	05.00, 01.00 ҚР Әнұраны 05.00 «Дүлдүлдер дүбірі» 06.00 Телехикая «Пәленшеевтер-4» 07.00 «Cover show-3» Мейрамбек Бесбаевпен 09.00 Мультсериал «Питэр Пэн-2» 09.30 Сериал «Зимородок-2» 11.30 ОйнаQ 12.30 Телехикая «Келінжан-2» 14.00, 20.00 Телехикая «Әйел бақыты» 16.00, 22.00 Сериал «На твоей стороне» 18.00 Новости 18.30 Жаңалықтар 19.00 Телехикая «Әпке» 00.00 Сериал «Перекресток»
	

	06.00 «Паутина» 07.00 «Koremiz-шоу» 08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!» 09.00 «Доброе утро, Казахстан!» 10.00 «Модный приговор» 10.55 «Давай «Давай, поженимся!» 11.45 Сериал «Триггер-2» 13.00 «Пусть говорят» 14.10 «Новости» 14.20 «Жаңалықтар» 14.30 Qoslike 18.30 «Басты жаңалықтар» 19.00 «Koremiz-шоу» 20.30 Сериал «Невский. Тень архитектора» 01.45 «Новости» 02.00 «Жаңалықтар» 02.10 «Паутина» 03.05 «Басты жаңалықтар» 03.30 «Той базар»
	

	07.05 Кешкі жаңалықтар 07.25 «Тоғжан» 09.10 Вечерние новости 09.40 «Было дело» 10.35 Сериал «Шеф-6» 12.35 Сериал «Горячий» 14.30 Сериал «Цвет страсти» 16.30 «Реальная мистика» 18.30 «Қаралы жесір» 20.35 Кешкі жаңалықтар 21.00 Вечерние новости 21.30 Сериал «Шеф-6» 23.30 Сериал «Закон случайных совпадений» 01.20 Сериал «Никто не идеален» 02.50 «Қаралы жесір» 04.20 «Кел, шырқайық!» 06.00 «Әнім сен едің» 06.10 Кешкі жаңалықтар
	

	06.02 Телехикая «Байтақ жерім» 07.00 Телехикая «Зың-зың Күлпәш» 09.00, 00.40 Жаңалықтар. Новости 09.30 «Жұлдызды шаңырақта» 10.00, 20.00 Сериал «Великолепный век. Көсет» 11.10, 21.00 Сериал «Стамбульская невеста» 13.10 Сериал «Священные узы» 14.10 Телехикая «Әйел қасиеті» 15.00, 23.40 «Өзілің жарас-са...» 16.00, 22.30 Сериал «1001 Ночь» 17.00 Сериал «Отречение» 18.00 Жаңалықтар 18.10, 19.40 Телехикая «Жүрекке жазылған жол» 19.30 Новости 01.00 Здоровье с Айнур Тажиной 01.30 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы 02.40 «Жұлдызды шаңырақта» 03.40 Q-елі 04.40 Телехикая «Тек қана қыздар» 05.10 Телехикая «Бастық боламын» 05.53 Үзіліс
	07.00 Әнұран 07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 09.15 «Саулықтың сыры» 09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы) 10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы) 10.30 Новости (Алматы облысы) 11.00 Новости (Жетісу облысы) 11.30 «Ой-сарап» 12.05 «Біздің толқын» /тікелей эфир/ 12.50 «Саулықтың сыры» 13.05 «19 регион»

ӘДЕБИЕТ АЙДЫНЫ

ЖАЛАЙЫР
ТАРИХЫНЫҢ СЫРЫ

Жалғасы. Басы өткен сандарда

Жалайыр тайпасының қызы Ізбике анамыздан туған екі ұлдан тараған ұрпақтар Қайшылы атанған. Құдайға шүкір үрім-бұтақтары ғасырдан-ғасырға тарих толқынынан аман-есен өніп-өрбіп өмір сүріп жатыр. Бұл 13 ата жалайырдың бір белді беделді руы – Қайшылыдан талай батыр, би-болыстар, ақын-жазушылар мемлекет және қоғам қайраткерлері, ғалымдар т.б. шыққан. Қайшылы руы-аталары тарихы туралы жеке арнайы әңгіме болмақ. Бұл туралы «Жалайыр тарихынан» топтамасының «Жалайырдың саңлақтары мен жайсаңдары» атты кітапта толығырақ баяндалады.

Екінші. Дарабоз ана түйінін шешкен шешен, әулие, төрелігін айтқан би ананың (1690-1770 жж.) шын атын дарынды республикаға белгілі журналист, ақын, жазушы «Шыңғыс хан» Республикалық тарихи-этимологиялық, әдеби-көркем журналдың құрылтайшысы Әміре Әрінін «Дарабоз ана аманаты» атты жырдастанында былай суреттейді:

«...Ғұмырдың талай көрдік ғанибатын,
Дарабоз есім тақты жамиғатын.
Арында ағып айыр өмір-өзен,
Азандап шақырғанда – Қанипа атым
Дарабоз анамыз кейбір деректерде,
шежірелерде, аңыз-әңгімелерде Үлгілдек
атанғандығы да белгілі.

Сан ғасырларды артта қалдырған тарих көші өз жүрісінен жаңылмай сыныпты сырғылтып, жылдарды жылжытып айға қарай қозғалысын тоқтатқан емес. Өткен күннің барлығы тарихи сәт бола бермейтіні де, ақиқат. Тарихта сол кезеңдегі ірі тұлғалармен елді елең еткізген қоғамда болған құбылыстар жасайды. Ерте ме, кеш пе, сол тарихтың парағы ашылып, ақиқаты анықталары хақ. Өзендер мен өрнектелген Жетісу өлкесі қай жағынан қарасаң да тұнған сыры мен қыры мол тарих. Сол тарихтың ашылған бір парағынан ел арасында осы күнге де ұмытылмай, қастер тұтатын Дарабоз ана атын ұрпақтары еш уақытта ұмытпайды. Облыс орталығы Талдықорған қаласынан анамызға арнап бір көшенің аты берілген. Көксу ауданындағы Еңбекші ауылдық округіне қатысты Аманкелді ауылының маңында жатқан жеріне ұрпақтары ескерткіш орнатып, ана рухына арнап үлкен ас берді. Бұндай шаралар үрім-бұтақтары аман болса жалғаса бермек.

Дарабоз анамыз туралы жеке арнайы мақала 13 ата жалайырдың бірі белді руы қарашапан тарихына арналған бөлімде толығырақ жазылмақ.

Енді ғалымдар, жазушылар, жылнамашылар және шежірешілер **жалайыр тайпасының қай тілде сөйлегені жайында** да әр-түрлі болжамдар, ой-пікірлер, қарама-қайшылы көзқарастар бар екендігін алға тартады, соны қысқаша анықтайық:

- Халид Қ. – оғыздан түріктенген
- Толымбеков С. – Моңғолияда аты шыққан ру (?).

Жалайыр Еке-моңғол (Великие монголы).

-Жансүгіров І.
-Рашид ад-дин
-Стэнли Лэн Пуль
-Сасан-Цэсен
-Тынышпаев М.

Жалайыр моңғол тілдес тайпа
- Аристов Н.А.

- Әбілғазы Баһадүр. – моңғол нүкіздерлікен.

- Бартольд А.В. (моңғол кейін түріктенген.

- Груссе Р.
- Джувейн
- Жандыбаев М.
- Ирмияева Т.Ю.
- Қашқари М.
- Қыдырбаев Е.Ш. (моңғол тілдес немесе түркілер).

- Кычанов Е.И.
- Петрушевский И.Л.
- Уәлиханов Ш.
- Хартог Л.
- Чивилихин В.
- Шәді төре т.б.

Жалайыр түрік тілдес тайпа

- Абрамов Н.А.
- Албани Б.Қ.
- Ибн Арабшах
- Аристов Н.А.(моңғол-түрік)
- Әбенейұлы Т.
- Бартольд В.В.
- Викторова Л.
- Грумм-Гржимайло Г.Е.
- Д'Оссон
- Дулати М.Х.
- Жалайыр Қ.
- Қазбек бек Тауасарұлы
- Қарғабаев М.
- Қожамқұл Ж.
- Қыдырбаев Е.Ш.
- Исмаилов О.
- Сүлейменов О.
- Умирьяев Б. т.б.

Б.ғ.д. – б.ғ. жалайырдың ата бабалары көне заманнан Афрасиаб одан кейінгі Түрік қаған, Қазақ екендігі тарихта хатталған, оны дәлелдеп жату артық болар. Олардың тұран, түрік тілінде сөйлегені оның қазір қазақ ру-тайпаларының бірі ретінде ана тілі – қазақ тілін дамытуға әлемге атын шығаруға зор үлес қосып жүрген қазақтың аға тайпасы және Ұлы жүздің «ноқта ағасы» екендігі Отан тарихында белгілі.

Олар қай ұлт пен ұлыстың арасында кірме, сіңбе т.б. болып өзінің алғашқы «жалайыр» атын бірде өшіріп, бірде қайта аталып бірнеше рет өзгеріске ұшыраса

да жоғалтпай бізге жеткен қазақтың көне тайпасы.

Жалайыр жалпы қазақтың үш жүзінің ішінде ең үлкені, ел құрметтісі және батыр болып есептеледі. Жалайырдың жауынгерлігі жайында көптен бері қалыптасқан «әзірейіл барда жаным бар деме, Жалайыр барда малым бар деме» - деген қазақ халқының мәтелі растайды. Жалайыр тайпасы – қазақ халқын құрған қазақ этносының ұйытқысы, өзегі болған тарихы мол сыры көп тайпа. Енді жалайыр тайпасынан шыққан тарихшылар, жазушылар мен шежірешілердің өз тайпасының ру-аталарының шығу тегі туралы әр түрлі ой-пікірлеріне көңіл бөлейік:

Қалқа Жапсарбаев (сұпатай) Қазақ КСР халық ақыны, оның шежіре туралы бір шумақ өлеңін ұсынамыз:

Шежіре бабалардан бізге қалған,
Ұрпаққа оны білу парыз болған.
Білгендер ата-тегін өзі-ақ ойлар,
Білмегендер тектен-тек несін айтар.
– деген екен. Ақын бабамыз төрт жол өлеңмен шежіренің мәнін, мағынасын, орнын құрметтеп суреттеген.

Артында жыр жолдарымен көмкерілген поэмалары, өлеңдері бірнеше рет басылып шыққан кітаптары қалды.

Оның айтқандарын дәлелдеп, айқындап, өз тайпасының шығу тегі, тарихы туралы хаттап кеткен ізбасарларының еңбектеріне көңіл бөлейік.

Рахметолла Толқымбекұлы (сұпатай) тарихшы, өлкетанушы, шежіреші. Тұңғыш рет қазақ елінде арнайы Жалайыр шежіресін жазып кітап етіп қалдырған абыз-ата, ақылды қария – ағынды дария деген қағиданы ұстаған жалайырдың жайсаңдарының бірі.

Ол Жалайырдың ата-тегін былай тарқатады: «...Қазақ – Жұман – Әбілхайыр – Ақарыс – Ыбырайым – Кейкі – Төбей би – Майқы би – Бақтияр – Үйсін – Тарақ – Қабылан (Жалайыр)».

(Толқымбекұлы Р. Жалайыр: Он екі

ата. Шежіре. Алматы, «Дәуір», 2000, 11 бет).

Мұғалімбай Жылқайдаров (байшегір) журналист, жазушы, «Қазақ КСР еңбек сіңірген мәдениет қайраткері», 35 жыл Алматы облыстық «Жетісу» газетінде қызмет атқарған. Қазақ ру-тайпалары туралы мақалалар жазған. Жалайыр тайпасын былай тарқатады: «...Ақарыс (Ұлы жүз) – Ұзынсақал Ыбырайым – Кейкі би – Төбей би – Майқы би – Бақтияр – Үйсін – Жансақал – Жалайыр» - деп. (Жылқайдаров М.Қазақтың жүздері мен рулары. «Жетісу» 14 қаңтар 1995 жыл).

Ораз Исмаилов (орақты) жазушы, ақын, драматург, радиожурналист, өлкетанушы, этнограф, фольклорист, аудармашы қазақ айтпақы «сегіз қырлы, бір сырлы» адам. Ол Жалайыр тарихының тамыршысы, 30-дан аса тарихи-тағылымды, көркем әдебиеттің авторы. Өмірінің 50-жылға жуығын Жалайыр тайпасының тарихын, шежіресін, тарихи тұлғаларының өмір деректерін зерттеп, зерделеп, жинақтаумен айналысқан. Артында қайталанбас болашақ ұрпаққа мол мұра қалдырған. Жалайыр саңлақтары мен жайсаңдарының бірі әрі шоқтығы биік бірегейі.

Орекең жалайыр тайпасының шығу тегі туралы аңыздарға сүйеніп және жоғарыда келтірген кейбір ғалымдар мен жазушылардың ой-пікірін екшелеп алты топқа бөліпті:

1. Үйсін – Бақтияр – Тарақ – Жансақал – Қабылан (Жалайыр).

(Исмаилов О. Әлем тарихындағы Жалайырлар. Алматы. «Дәуір» 1999, 18 бет).

2. Ұлы жүздің «Ноқта ағасы» - Жалайыр. (Сонда 20 бет).

3. Жалайырдың шын аты – Тілеуқабыл (Сонда 21 бет)

4. Байдәулет деген адам өз заманында өте қарулы, батыр болған. Өз атымен емес, жалды айырғандықтан «Жалайыр» атаныпты мыс. (Сонда 21-22 бет)

5. Жан баласы Мерке – Жалайыр. Туғанда арқасында кәдімгідей екі жағынан жарылған жалы болған деседі. Сондықтан атын «Жалайыр» деп атап кеткен. (Сонда 22 бет).

Ораз бауырымыз Жалайыр тарихы мен шежіресін жинақтап, зерттеп жазған саусақпен санайтын қарымды қаламгерлердің бірі. Оның 113 беттен тұратын «Тарихи деректемелерге шолу» атты мақаласы (9-122) көлемділігіне байланысты болғандықтан енгізілмеді. Бірақ оның «Ежелгі жалайырлар» атты мақаласын толық ұсындық. Бұл мақаласын «Жалайыр тарихынан» атты топтаманың 1-ші «Жалайыр тарихы туралы деректемелері» атты кітабында енгізбеген себебіміз, көлемдігі жағына байланысты болғандықтан оқырман қауым ренжімес деген ойдамыз, ол кісінің «Ежелгі жалайырлар» деген мақаласын толық енгіздік.

Ораз бауырымыздың басқа да еңбектерін барлық «Жалайыр тарихынан» атты топтама 10 кітабында пайдаланатынымызды айтпақпыз. Жалайыр тарихы шежіресі оны зерттеу, зерделеу Ораз Исмаиловтың тарихи-тағылымды, көркем әдебиетінсіз «жаңалық ашу» бұл жалпы қазақ тарихына қиянат және көне тарихы сыры мол жалайыр тарихын бағаламау деп есептейміз.

Құлтай НҰРҚАЛБАЙҰЛЫ,
(«Жалайыр тарихы» кітабынан)

Жалғасы келесі санда

БІЗ БІЛУГЕ ТИІС ТАРИХ

ХРУЩЕВТЫҢ ЗОРЛЫҒЫ
Немесе

XX ғасырдың басында А.Байтұрсынов «Қазіргі қазақ мәселесінің ең зоры – жер мәселесі. Бұл – қазақтың тірі ия өлі болу мәселесі» - деуі әлі күнге өз маңызын жойған жоқ. Ұлт болып тарих сахнасында мәңгі қалуды көздеген ел ең алдымен өз жеріне ие болуы тиіс. Жерінен айрылған ұлттың келешегі күрмеулі, болашағы бұлыңғыр екені даусыз. Алаш зиялыларына ұлттық мүддені қорғау мақсатында ел мен жер тағдырына ара түсу оңай болған жоқ. Ел болып, ұлт болып қалыптасқан күннен бастап жер шетіне жау тисе жан аямаған бабалардың аманатына адалдық таныту әрбіріміздің келер ұрпақ алдындағы атқаруға тиіс парызымыз.

Солай бола тұра қазаққа қиянат жасаған коммунистік партия саясаты қазақтың жерін партияның беделін белден басып, қазақты ата-бабасы қоныстанған жерімен бірге қоса басқа республикаға бергені ел жадынан өшкен жоқ. Бұл XX ғасырдың 50-60 жылдары орын алған жағдай.

Өзбектер Қазақстандағы Шымкент облысы Бостандық ауданын сұрап, Мәскеуге бірнеше рет хаттар жіберген. Ол кезде Өзбек КСР-нің бірінші хатшысы Мухитдинов болатын. Ол мынадай себептерді алға тартты: «Біріншіден, Қазақстан бұл ауданға Ташкент арқылы қатынайды (Жол болмаған). Екіншіден, мақта саламыз, мал көбейтеміз, экономиканы көтереміз» деп өзбектер осынау шұрайлы өлкені әйтеуір бір сылтаумен қолға түсіргенше жанталасқан.

КОКП Орталық Комитетінен Шымкент облысының Бостандық ауданын Өзбекстанға беру жөнінде ұсыныс енгізіндер деген нұсқау болды. Осы мәселе жөнінде Ж.Тәшеновтің төрағалық етуімен арнаулы комиссия құрылды. Оның құрамында М.Бейсебаев, С.Дәуленов, Х.Арыстанбеков, А.Морозов, В.Гогосов, В.Шереметьевтер болды. Комиссия жергілікті жағдайды жете зерттеп, «Өзбек КСР-не Мақтаарал ауданының кейбір бөліктерін беруге келісеміз, ал Үкіметтің Бостандық ауданын беру туралы өтінішін негізсіз деп санаймыз» деп шешім шығарады. Бостандық ауданының жері мал өсіруге қолайлы екендігін, құрылыс материалдарын өндіруге, су-энергетикалық қорларының молдығын... қорғасын, көмір және машина жасайтын өндірістердің жұмыскерлері демалатын санаторийлер ұйымдастыруға өте қолайлы екендігін ескеріп, бұл ауданды Өзбекстанға беруді өте тиімсіз санады. Оңтүстік Қазақстан облысының Бостандық ауданын Өзбекстанға беру жөніндегі Өзбек КСР-і өкіметінің сұрауын комиссия негізсіз деп есептейді деген хат Қазақстан Компартиясы Орталық Комитетінің бірінші хатшысы Л.И.Брежневке жіберілді¹. (М. М. Ерімбетов. АЗАТ газеті. 30 наурыз 2005 жыл).

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті сол кезде мынадай қаулы қабылдады: 1. Бостандық ауданына қарасты жердің маңыздылығын жоғары бағалай келіп, ҚКП Орталық комитетінің бюросы Ж.Тәшенов басқарған арнайы комиссияның қорытындысымен келісті. Бостандық ауданын Өзбекстанға бермеу жөнінде қаулы қабылданды.

1955 жылдың 12 қарашасында Қазақстан басшыларының қарсылығына қарамастан Н.Хрущев қол қойған КОКП Орталық Комитеті Президиумының қаулысы бойынша КСРО Жоғары Кеңесінің Төрағасы К.Ворошилов қол қойған жарлығымен Қазақстанның Бостандық ауданы Өзбекстанға берілді.

Сөйтіп, Бостандық ауданы ең құнарлы да ұлан-ғайыр территориясымен, 360-370 мыңдай қойымен қоса Өзбекстанға берілді, ал ар жағындағы Бағыс пен Түркістан ауылына қарасты 20 миллион гектардай жайылым карта жасағанда Қазақстан қарамағында қалды.

Сол қалпында Жоғарғы Кеңестің сессиясында қаралып, біраз жер өзбектердің пайдасына шешіліп кете барды... Ол кезде сессия төрағасы Д.Қонаев болатын. Артынша Мухитдинов Саяси бюроға мүше болып Мәскеуге ауысты. Оның орнын Ниязов ауыстырды. Ниязов өндіріс академиясында Н.Хрущевпен бірге оқыған. Сонымен бірге Н.Хрущевтің тамыры Насреддинова Жоғарғы Кеңеске төрағалыққа келе қалды. Ел аралауға барғанда ол екеуі жұп жазбайтын адамдар болған екен. Сол кезде Хрущев Насреддинова не айтса да қарсы болмайтын болған.

Содан олар: «Мынау Мақтаарал, Киров, Речевский-мақталы аудандар, қазақтар мұның бәріне Ташкент арқылы келеді. Осы жерлерді бізге беріндер» - деп тағы өтініш жасайды. Сол жолы Ж.Тәшеновтің күшімен

Қазақстанда қалған қазақ жерлері кейін Өзбекстанға қосылып тынады. Кейін Л.Брежнев кезінде Мақтаарал, Жетісай аудандарының кейбір бөліктері бізге қайтарылып берілді. Әйтсе де өзбектер

бұрынғы қосып алған қазақ жерлерінің жар-тысын алып бермей қалды.

Сөйтіп өзбек басшыларының ұзақ уақыт күш салуының арқасында 1956 жылы Шымкент облысының Бостандық ауданы мен Киров ауданының Тимирязев атындағы совхозы Өзбек КСР-ына берілді. Қазақ жерлерін әуелі арендаға сұрап, кейін басып алу осы 1956 жылы басталды. Өзбекстанның осы басқыншылық ниетпен иеленуі қазақ халқының мүддесіне, әдет-

ғұрпына, экономикалық, мәдени, ұлттық қатынастарына нұқсан келтірді.

Бостандық ауданын берген кездегі 418 гектар жер – қазақтың еді. Мұнда шай плантациялары болды.

Өзбекстан шекарасын кеңейтудің төртінші кезеңі 1963 жылы басталды. Сол кезде Н.С.Хрущевпен жеке достығы бар, ұлтшыл көңілдегі Ш.Р.Рашидовтың ынтасы мен Шымкент облысының үш ауданы – Мақтаарал, Жетісай, Киров аудандары – Өзбек КСР-ы құрамына өтті. Кейіннен осы үш аудан аймағында Ш.Р.Рашидовтың Отаны – Жизақ облысын нығайту үшін тағы жеті аудан ұйымдастырылды.

Киров ауданының алты совхозы өзбектерге берілісімен (Шымқорған, Арнасай, Аманкелді атындағы, Ильич атындағы, Қызылқұм, «Известия» газеті атындағы совхоздары) Фариш ауданының қарамағына жатқызылды. Қазіргі Мырзашөл, Арнасай аймақтары, Фариш ауданының үш бөлігі (Шымқорған, Арнасай, Аманкелді атындағы, Ильич атындағы, Қызылқұм, «Известия» газеті атындағы совхоздар) 1963 жылға дейін заңды түрде Қазақстанға қараған. Бостандық ауданы түгелдей және

қазіргі Жизақ облысының Мырзашөл, Достық, Октябрь аудандарының, Сырдария облысының Ильич, Ақалтын ауданының аймақтары 1953 жылға дейін Қазақстан аймағы болған. Сол кездегі Өзбекстан басшыларының аса ыждаһат салуымен және қазақтардың ұлттық абыройына Қазақстан басшыларының әдейі енжарлықпен қарауы нәтижесінде ол жерлер негізсіз арендаға Өзбекстанға берілген.

Қазақтардың қайсарлық көрсеткен әділетті талабынан кейін 1971 жылы Шымкент облысының үш ауданы: Мақтаарал, Жетісай және Киров аудандарын аймақ қалпында Қазақстан құрамына беру шешілді, бірақ сол аймақтарды қайтарар кезде Рашидов аталған аудандардың бірқатар жерлерін алдын-ала 1969 жылы-ақ Сырдария облысына беріп жібергенді. Бұрынғы Мақтаарал ауданының жерінде Сырдария облысының Ақалтын және Ильич

партия комитетінің хатшылығында 20 адам болды, оның алтауы Ташкент облысының аудандық партия комитетінің хатшысы қызметін атқарған.

Мал шаруашылығының ауыр еңбегіне қамқорлық мүлде жоқтың қасы. Жизақ облысындағы, Бұхар облысының Тамды және Кенимех аудандарындағы шопандардың 99 пайызы қазақ, олар 30-40 жылдарға пара-пар аянышты жағдайда өмір кешуде. Оларға ешкім қамқорлық жасамаған, жарықсыз, кітапсыз, газетсіз, ана тілінде болмайтының айтпағанның өзінде, теледидарсыз күндерін өткізсе де жұмыс істеп, республика экономикасына қомақты үлес қосып келеді.

Бұрын республикалық 42 жоғарғы оқу орнының онында қазақ тілінде оқытатын факультеттер болатын. Қазір жалғыз Низам атындағы ТМПИ-де ғана қазақ тілі мен әдебиеті факультеті бар, оған жылына 25-ақ студент қабылданады. Бірқатар ауылдарда қазірдің өзінде туған қазақ сәбилерін қоқанлоқ-қылықпен өзбек деп жазады. Әке-шешесі қазақ, сәбилері өзбек! Жастар мектепті қазақ тілінде бітірсе де, емтиханды өзбекше тапсыру керек деген талап қойылған. Демографиялық мәліметтер бойынша республикада 2 миллионға жуық қазақтар тұрады, бірақ республикалық 1 газет пен 1 баспа ғана бар, республикалық театр, концерт ұйымдары жоқ.

Ал Қазақстанда бірнеше ондаған мың кәрістер, ұйғырлар және немістер тұрады. Олардың барлығында республикалық, аудандық газеттері, республикалық театрлары, ансамбльдері бар. Түрік, дұңған, татар шығармашылық ұйымдары, олардың тиісті бөлімдері баспада, Жазушылар Одағында және Қазақ ғылым академиясында жұмыс істейді. («Жұлдыз», 1997ж. №4; «Ана тілі», 2003, 9 қаңтар №1.)

Өзбекстан миссионерлері отаршыл патша өкіметі миссионерлерінен асып кетті. Кіші халықтарды қаншалық ұлттық алауыздыққа ұшыратқан сайын, интернационализм барабанын соншалық қаттырақ даңғырлата соғып, өзінің шовинистік идеяларын өңін айналдырып жалған интернационализмнің шәйі көрпесімен бүркемелеген орыстар секілді, советтік және қазіргі мұстахил (егемен) Өзбекстан әкімдерінің қазақтар туралы саясаты да одан аумаған зымыян жымысқы саясат жүргізуде. Өйткені екеуінің де мақсаты – халыққа өз тарихын ұмыттырып, рухани құлға айналдыру. Рашидовшылар Өзбекстан қазақтарының тарихын ұмыттыру мақсатында архивтегі газет, журнал, кітаптарын, документтерді өртетіп жіберген. Мұнда қазақ парасатын талқандап, парықсыз, рухани құлға айналдыру, қазақты ұлтынан бездіру саясатының ізі жатыр.

«Жер тарихы – ел тарихы» десек, бұл мекенге қазақ атаулы аяқ баспаған секілді. Жер – су аттары түгел өзгеріп кеткен. Жаңа ашылған аудан, қолхоз – совхоздардың аты Түйедала, Жантақсай, Ержар, Бөртескен, Жынғылды, Жетімтау, Құлпысары, Балықты болудың орнына кілең маршалдардың аты қатар тізіліп қойыла берген соң бұл өлкеге бұрын-соңды қазақтың аты тұяғын баспаған секілді, қыран ұшпаған құла дүз секілді, ит шөлден өлетін ақ тақыр секілді, жан басып, жан жасамаған жер секілді. Әлімсақтан осында тұрып келе жатқан мына біздің ел – қазақтар анасынан әлі туылмаған секілді. Ел тарихын әдейілеп ұмыттырудың бұл ең төте жолы болды. Оның дәлелін қазақ жеріне орнаған Жизақ облысындағы өзбектің тоғыз ауданындағы шаруашылық аттарымен танысқанда көз жеткізесіз.

Қазақтың XX ғасыр басындағы мәдени ордасы Ташкент болғандығы туралы естеліктер де қалмаған. Ізі білдірілмейтін дәрежеге жеткізген. Осы ордада Мағжан, Мұхтар, Сұлтанбек, Тұрар, Ғани сияқты жүздеген азамат болған қазақ тарихынан ғана білеміз. Басқаны қойғанда бірінші Түркістан республикасының төрағасы, 11 жыл РСФСР Совнаркомының орынбасары болған Т. Рысқұлов атындағы не бір көше, не мектеп жоқ. Керісінше, қазақты өзбектендіруге үлес қосқан қазақ Сұлтан Сегізбаев атында көптеген көшелер, арнаулы оқу орындары, мекемелер, мектептер бар.

Ұлтаралық қатынастарды шиеленістірудің негізгі сыры – Өзбекстан әкімдерінің жергілікті жерді өзбектендіру

ҚАЗАҚ ЖЕРЛЕРІ ҚАЛАЙ ӨЗБЕКСТАНҒА БЕРІЛДІ?

саясатында жатыр. Жоғарыда айтылғандай, осындай өздеріне қол шоқпар, жергілікті ел тағдырына басы ауырмайтын қайдағы бір қазақты облыс не аудан әкімшілік столына қарауыл етіп қояды да, соның қолымен от көсейді. Қазақтың азаматтық құқығы аяққа тапталып, жеке бастың творчестволық даму тамыры түбімен шабылғанын былай қойғанда, кейбір тарихи тұлғалар туралы материалдар мұрағатта құртылып, реті келетінін өзбектендіріп жіберген. Мысалы, Отырарлық Фарабиды былай қойғанда,

кезде бұл өлкелер керек десеңіз Ташкент қаласы да, Қазақстанға қараған.

Екіншіден, біздің өлкеде ол жылы басқа жақпен салыстыра қарағанда айтарлықтай аштық болған жоқ. Үшіншіден, қазақтардың оңтүстікте көбірек орналасқаны белгілі. Ал оңтүстіктің халықтары суармалы аймаққа, су жағасына көбірек жайғасқан. Өзбекстанда қалған тап сол, қазақтың құнарлы, суармалы, сулы аймағы және Ташкент облысы, қазақтар көп тұратын Сырдария, Жизақ облыстары. Төртіншіден, 1932 жылы

тарихи және этникалық тұрғыдан өздерін қазақстанның құзырына алуын сұраған бірнеше мәрте жазған өтініштері де біздің билік тарапынан ескерусіз қалды. Ал дау тудырған Бағыс ауылы сол бөлшектеудің нәтижесінде Қазақ Республикасына қарап келген сол ауданның бір бөлігі болатын. Тіптен қазақстан билігі осы аудандардың уақытша берілгендігін бұлтартпайтын дәлел ретінде де негіз ете алмады. Нәтижесінде бір жарым жылға созылған шекара дауы 09 тамыз 2002 жылы екі мемлекет басшыларының Астанада өткен кездесуінде өзбектің пайдасына шешіліп кете барды. Бағыс ауылы 800 гектардай жер аумағымен Қазақстанда қалса, Түркістан поселкесі Өзбекстан меншігіне өтті. Оның себебін: «Бұл ауыл 80-жылдардың ішінде құрылған, бұл кезең Қазақ КСР мен Өзбек КСР-нің бүгінгі шекара сызығы бекіп кеткеннен кейін пайда болған, Өзбекстан территориясындағы ауыл, сондықтан заңдық тұрғыдан да оны меншіктеу мүмкін емес», -деп, Өзбекстан қытайлықтардың тәсіліне салып, кеңес кезеңінен қалған тағы бір «шартты құжатты» алға тартып табандап, тұрып алып ақыры ол жерді өздеріне қаратып тынды.

Сонымен бірге жері шөлейт, топырағы құнарсыз, суару жұмыстарын жүргізу қиын өңір деген сылтаулар айтып бұрын мәселе ретінде көтерілмеген жаңа бір төртінші аймақ-Қазақстанға қарап келген Қызылорда облысының Нысан-1, Нысан-2, және Баймұрат елді мекендері (1700 га) аяқ астынан күн тәртібіне қойылып, күтпеген жерден Өзбекстанның иелігіне өтіп кетті. Түркістан ауылының тұрғындары Қазақстан азаматы бола тұра, бұларды өзбектер тұрғылықты жерінен еріксіз көшіртіп, жерді тартып алса, керісінше қазақтар олардың жерінде мұндай әрекетке бара алмады.

Сол кездегі Қазақстан Республикасы сыртқы істер министрі Е.Ыдырысов: «Мұндай келісімдер толық ашық бола алмайтыны, соның ішінде мұның өзі келіссөздер бойынша әріптестері алдындағы тиісті міндеттемелерге де байланысты деп» нақты себебін айтпай сыбайластық тәсілге

пайызды құраған. Біздің бұл мәліметіміз комиссияда сенсация болды. Ал комиссияның жұмыс бастағанына 10 жылдан асты емес пе? Біз екі айдың ішінде осындай ақиқатқа қол жеткіздік» - дейді «Бағыс - Түркістанды қорғау» жастар комитеті төрағасы Е.Нарымбай осы мақалада.

«Қызылорда облысындағы Шопанқазған, т.б ауылдар неге Өзбекстанға өтуі тиіс? – дегенге Ерлан Ыдырысовтың да келтірген дәлелі қызық: «Ол ауылдар Өзбекстанның аудан орталығына жақын», – дейді. Мұндай да дәйек бола ма екен... Онда біз бұл түрлімізбен, Шымкент пен Сарыағашты сұраса да беріп жіберетін шығармыз. Өйткені олар да Астанадан гөрі Ташкентке жақын ғой...»

Біз министрдің бұлталақтаған осы сөзінен саяси биліктің халықтың меншігі болып табылатын ата-баба жерін «қоғамдық дабырдан» жасырған «әріптестері алдындағы міндеттемелеріне сай», «өзара ұтымды ынтымақтастық принципті» негізінде деген жамылғы жабылған алдын-ала жоспарланған халықтың рұқсатынсыз, құпия түрде биліктің ұлтына жасаған опасыздығы деп түсіндік. Сөйтіп, шекараның екі жағы да қазақ жері бола тұрса да, Қытайда, Өзбекстанда да делимитациялауға дейін қазақтың меншігі болып келген жерден «өз үлестерін» алды. Түркістан ауылы тұрғындарын Қазақстан азаматтары бола тұра, оларды қазақстанға көшіру арқылы Өзбекстан жерімізге бір ие болса, халқының дені өзбектер деген сылтаумен қызылордаға қарап келген үш елді мекенді және алып екі ұтты. Ал Қазақстан Түркістан ауылының қазақтарын елімізге көшіріп алу арқылы - жерін бір берсе, екіншісінде – Қызылордаға қарап келген ауылдарды тұрғылықты халқымен қоса өзбектерге тағы беріп (өзбектер секілді халқын көшіріп, жерді өзіне қалдырудың орнына) жерінен тағы айрылды.

«Бұл Қазақстан билігіндегі ел басқаратын азаматтардың өзара сыбайласқан, ұлттық мүддені сатқан опасыздықтары болды. Бұл әділетсіздік екі елдің үкіметтері арасында халықтан

генерал Сабыр Рахимов Қазығұртта туған қазақ. Т. Рысқұловтың семьялық архивын тапсырмақшы болғанда, «өзбек деп жазып берсеңіз қабылдаймыз» деген талап қойған. Бейбарысты-өзбек, Түркістанды астана деп жазудың да өзіндік сыры бар. Сұлтан Бабыр мен Әмір Темірге ескерткіш орнатылды, кітаптар шығарылды. (М. М. Ерімбетов. АЗАТ газеті. 30 наурыз 2005 жыл).

Қазақстан жұртшылығы қазақтардың азайып кетуін тек Голощекиннен ғана көрмей негізгі болып табылатын тағы бір себеп – Өзбекстан миссионерлері Ахунбаев, Рашидовтар да жатқанын білгенді дұрыс. XX ғасыр басында басын көпшілікті құраған қазақ елі қайда? Оның бір дүркіні Өзбекстан республика болып құрылуы үшін ұлттық деградация құрбаны болды, яғни өзбектеніп кетті. Екінші дүркін, сол 32 жылы аш – жалаңаш босқан елді бір шапан, 1кг. қант, қос уыс жүгері беріп, өзбек деп жаздырып қабылдай берген, қыздар өзбекке тиген, аштан өлгеннен өзбек болғанды дұрыс көріп, «өзбек – өз ағам, неғылар дейсің» деп өздерін – өздері жұбатып, осы мақалды шығарып алған. Үшінші дүркін Сталин өлген соң басталды. Хрущев тұсында халық енді басынан қара бұлт көшкендей, жариялылықтың самалы ескендей сезініп, бұл мәселені қозғаған. «Жығылған үстіне жұдырық» дегендей, халық көңілі тез ақ су сепкендей басылды. Тағы өзбектендіру басталды. Мұның куәсі – Самарқан облысындағы біздің ағайындар туған балаларын өзбек деп жазып бере берген. «Көнбесең көшіп кет» деген талап қойған. Сөйтіп елуінші жылдардан арғы ата – анасының паспорты – қазақ, 50 жылдардың бергі балалардың паспорты – өзбек. Ондағы қазақтар осылай үш дүркін нәубат көріп, жалтақ болып қалды.

Енді демографиялық есепке қаралық, 1897 ж. Ресей империясы жүргізген жалпы санақта қазақ халқы 4 млн. 84 мың, ал өзбек халқы 726 мың. Ал 1939 ж. халық санағы бойынша, 1897 жылғы санақпен салыстырғанда өзбектер 5 есе көбейіп кеткен, 3 млн. 900 мыңға жуық болған. Ал қазақтар 5 есе өсудің орнына 2 есе азайып кеткен, яғни 2 млн. 300 мың. 1897 ж. есепке қарағандық өзінде 1 млн. 784 мың қазақ жоқ. Ал демограф ғалымдар 2,5 млн. деп жүр. (В.Козлов. Национальности СССР. М: 1983г.)

Арнайы зерттеуді қажет ететін бұл мәселені былай қойғанда, жоғарыдағы 2,5 млн. қазақтың бәрі аштан қырылды деуге географиялық факторлар қайшы келеді.

Себебі: біріншіден, 1939 жылдың есебінен бұрын әуелгі есептер алынған

Өзбекстанға қазақтардың аштықтан жөңкіліп келгені тарихи шындық.

Бесіншіден, Ташкент қазақтардың шоғырланған ордасы болған. Онда тіпті 1940 жылы мәдени орталықтары болғаны белгілі. Алтыншыдан, 1932 жылы жөңкіліп келген қазақтар бір үзім нанға өрімдей, жап жас қыздарын ауыстырып кете берген, өздері жалданып жұмыс істеген. Ал, бұл факторлар Өзбекстан миссионерлерінің өзбекті көбейту саясатының жанталасып, өршіп тұрған тарихи дәуіріне өте қолайлы, сәйкес келеді. Жетіншіден, 1939 жылға шейінгі есептерде Қазақстанның есебінде болып, келген өзбекстанда қалған қазақтардың ең қалың шоғырланған аймағы түгелдей өзбектендірілгенін есептесек, 2,5 миллион жоқ болған қазақтың 1 миллионы Ахунбабаевтың еншісіне тиеді. Аштықтан қазақ ауылдары қанырап бос қалғаны тарихи шындық болса, қазақтың ең шоғырланған ортасы, құнарлы, шұрайлы, сулы, суармалы жері Өзбекстанда қалып, олардың өзбектенгені де тарихи және географиялық шындық.

Рашидов интернационализмнің жалған ұранын көтеріп, қазақ парасатын түп-тамырымен талқандады. Қай жерде таза қазақ мектебі болса ол сол кездегі интернационализм саясатын арқау етіп, оны араластырып ақыры оны өзбектендіріп отырды. Қай жерде қазақ аудандары болса, сол жерде кадр таңдау да не жергілікті ұлт, не еуропалық болсын деген принцип ұсталды.

Қазақтан шыққан қыран кадр болсаң да еуропалық шүрегей кадрға белінді тептіріп, үздіріп отырды. Осыдан кейін қазақтар өз ұлтынан «безіп», паспортын өзбек деп жаздырып, қазақша оқыған баласы оқуға түсе алмаған соң басқа тілде оқытуға мәжбүр болды.

Қазақстан тәуелсіз ел болып жарияланғаннан кейін, аталған аймақтың жұртшылығы кезінде Хрущевтің «тізеге салған» бұйрығымен Өзбекстанға 1956 жылы белгілі мерзімге ғана жалға берілген Бостандық ауданының 418 мың гектар жерін қайтаруды талап етті. Мұндағы даулы мәселе Сарығаш ауданына қарасты 54 шақырым жер, оның ішінде шекарада орналасқан Бағыс және Түркістан елді мекендеріне қатысты 2500 гектардай жер болатын. Осы жердегі Арнасай ойпаты аймағы екі жақты талас туғызды. Өзбекстан жағы дәрекілік танытып әлі мәртебесі толық айқындалмаған Түркістан және Бағыс ауылдарын қоршай шекаралық бағаналар қондырып, аймақты меншіктеп күзетке алды.

Бостандық ауданының тұрғындарының

салып бұрмалады. Өзара сенім білдіру, келісімге келу-мемлекеттердің қазіргі кездегі өзара ұтымды ынтымақтастығының басты принциптері», - деп нақты жауап беруден қашты. («Орал өңірі» газеті 06.11.2001 жыл).

Сол кезде «Қазақ үні» газетінде (ол кезде «Жас қазақ үні») ақын Қазыбек Исаның «ШЕРУГЕ ЖҰРТ ШЕКЕСІ ҚЫЗҒАННАН ШЫҚПАЙДЫ – ШЕНЕУНІКТЕРДІ ШИКІЛІГІ ШЫҒАРАДЫ» атты мақаласы (№20, 24 мамыр, 2002 жыл) шығып, қазақ жерін қорғап Республика алаңына шыққан «Бағыс-Түркістанды қорғау» жастар комитеті мүшелерінің қолында жүрді. Осы мақалада Сыртқы істер вице-министрі Ерлан Ыдырысовтың қарапайым қазақ жастары қол жеткізген дәлел – ол екі ауыл тұрғындарының 78-98 пайызы қазақтар екенін де білмейтіні, керісінше «30 пайыз» деп айтып, ұлттық мүддеге опасыздық жасап отырғаны өткір сыналды.

«1999 жылғы санақ қорытындысында бағыстық қазақтар 98 пайыз болған. Бәрі де Қазақстан азаматы. Ал Түркістанда 78

жасырған сепараттық келісім болғандығын айғақтайды. Бұл келісімдердің авторлары яғни қазақ-өзбек достығының жаулары түптің-түбінде әшкереленеді» - деп жазды «Еділ-Жайық қазақтары қауымдастығы» Өзбекстан президенті И.Каримовке жазған ашық хатында (18.01.2002 ж.)

Қазақстан посткеңестік орта азиялық мемлекеттермен заңды шекарасын осылай ұтылыспен белгілеп, ұлттық мүддені жеке бас мүддесіне айырбастап билік ұлтына опасыздық жасап өз тарихында «теңдесі жоқ» жұмыс бітіргендей массанды. («Мұндайда 100 пайыз қазақ жерінің 70 пайызы өзімізде қалды ғой деп, өзімізді жұбатуымыз масқаралық. Бұл жағдай біреуге 100 теңге қарыз беріп артынша 70 теңгесін қайтарып бергеніне қуанған байқус сияқты күн көшіп отыруымызға кімдер кінәлі???)»

Нұрлыбай ҚОШМАНҰЛЫ,
Общественная позиция 2017ж.
02 ақпан №04 (368)
(ғаламтордан алынды)

АКТИВНАЯ МОЛОДЕЖЬ ЖЕТЫСУ В ПАНФИЛОВСКОМ РАЙОНЕ

В РАМКАХ ПРОЕКТА «МОНИТОРИНГ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ПРОГРАММ РАЗВИТИЯ, ВЫПОЛНЯЕМЫХ СУБЪЕКТАМИ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА, КАК КЛЮЧЕВОЙ КОМПОНЕНТ ПОЛИТИЧЕСКОГО ДИАЛОГА В КАЗАХСТАНЕ», ПРИ ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКЕ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА, КОМАНДА ОО «КОС КАНАТ ЖЕТЫСУ» ПРОВЕЛА МОНИТОРИНГОВЫЙ ВИЗИТ В ПАНФИЛОВСКИЙ РАЙОН ЖЕТЫСУ. ЦЕЛЬЮ ПОЕЗДКИ СТАЛО ОЦЕНИТЬ ЭФФЕКТИВНОСТЬ РЕАЛИЗАЦИИ КОНЦЕПЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ В ОБЛАСТИ ЖЕТЫСУ, А ТАКЖЕ ВЫЯВИТЬ ДОСТИЖЕНИЯ И ПРОБЛЕМЫ, СВЯЗАННЫЕ С НАПРАВЛЕНИЕМ «ЗДОРОВЫЙ ОБРАЗ ЖИЗНИ».

За два дня активного мониторинга специалисты побывали в о всех поселках и городе Жаркент, встретились с жителями района, молодежью и представителями местной администрации. Особое внимание уделялось сбору статистических данных о здоровье молодежи: уровень физической активности, доступность спортивных объектов и площадок. В ходе визита было отмечено, что картина в районе в целом благоприятная. В населенных пунктах функционируют как государственные, так и частные спортивные сооружения и площадки, что создает хорошие условия для занятий спортом.

Несмотря на жаркую погоду,

дети и подростки активно занимались спортом на уличных площадках и во дворах. Встречи с молодежью показали их высокий интерес к здоровому образу жизни и желание заниматься спортом. Однако специалисты отметили необходимость дальнейшего анализа данных для выявления возможных барьеров и проблем, мешающих более широко вовлечению молодежи в спортивную деятельность.

В рамках мониторинга среди молодежи Панфиловского района было проведено анкетирование с целью выявить их рекомендации по улучшению физической активности. Большинство участников

отметили необходимость расширения спортивной инфраструктуры, в том числе установки дополнительных уличных тренажеров и современных площадок (61 %). 49% опрошенных молодых людей также предложили организовывать больше спортивных соревнований и фестивалей для повыше-

ния мотивации, а также активнее продвигать спортивные мероприятия через социальные сети. Кроме того, многие высказались за внедрение новых форм занятий физкультурой в школах (57%) и поддержку инициатив молодежи в сфере спорта и ЗОЖ. Эти рекомендации помогут разработать

более эффективные меры по стимулированию активного образа жизни среди молодежи района.

В ходе визита также состоялась встреча с заместителем акима г. Жаркент Ибрагимовым Тельманом Усупжановичем, где обсуждались вопросы реализации государственной молодежной политики на местном уровне. Были подняты темы доступности спортивных объектов для всех групп населения, а также необходимо сти расширения программ по пропаганде здорового образа жизни среди молодежи.

Результаты мониторинга позволят подготовить конкретные рекомендации по улучшению текущей программы в области «Здоровый образ жизни», что станет важным шагом к повышению эффективности реализации государственной молодежной политики в регионе.

Проект продолжит свою работу по мониторингу и анализу ситуации в других районах Жетысу, чтобы обеспечить всесторонний подход к развитию молодого поколения Казахстана и укреплению их здоровья.

Данная публикация финансируется Европейским Союзом. Ее содержание является исключительной ответственностью ОО Кос Канат Жетысу и не обязательно отражает точку зрения Европейского Союза.

«КОС КАНАТ ЖЕТЫСУ»

СУДЕБНО-МЕДИЦИНСКАЯ ЭКСПЕРТИЗА ДОРОЖНО-ТРАНСПОРТНЫХ ПРОИСШЕСТВИЙ, ОБУСЛОВЛЕННАЯ ВНЕЗАПНОЙ СМЕРТЬЮ ВОДИТЕЛЕЙ ЗА РУЛЕМ

В условиях избытка транспорта, и стремительным ростом показателей статистики за последние годы (водителей, количества погибших и раненных пассажиров) отмечается рост смертности людей в результате ДТП.

По данным Комитета правовой статистики и специальным учетам Генеральной прокуратуры, в Казахстане в 2024 году выросло число ДТП, показатель роста составил 98,9 процента.

Согласно официальной статистике, за 2024 год на дорогах Казахстана произошло 31 597 ДТП, в которых пострадали 43 452 человека.

Дорожно-транспортные происшествия (ДТП) из-за тяжести своих последствий по-прежнему являются во всем мире серьезной социальной, экономической и медицинской проблемой, так как причиной несчастных случаев в не которых случаях могут явиться болезни системы кровообращения (сердечно-сосудистой системы).

Основной целью судебно-медицинской экспертизы при расследовании ДТП является медицинская экспертиза трупов, определение причины наступления смерти как пассажиров, так и водителей автотранспортных средств.

Высокий уровень аварийности требует комплексного подхода к целевому решению взаимосвязанных организационных, юридических, технических, экономических, медицинских и других задач. Аварии в большинстве (90 %) случаев связаны с особенностями поведения людей или состоянием их здоровья. Другие причины, например технические неисправности транспортных средств или неудовлетворительное состояние дорог, более управляемы, значение их сравнительно невелико.

Поэтому необходимо для профилактики ДТП необходимо обратить внимание к физическим и психофизиологическим характеристикам самого водителя и состоянию его здоровья.

Система человек — автомобиль — дорога — внешняя среда сложна и динамична. Известны 84 причины ДТП, связанные с ней. Среди них важное место занимают заболевания и другие нарушения здоровья водителей, обусловленные возрастными и половыми

особенностями, различными интоксикациями, отрицательным воздействием лекарственных препаратов, неблагоприятным влиянием метеорологических, гелиофизических и космических факторов.

Однако, причинной связи между аварией и с внезапной смертью водителя за рулем, заболеваниями и другими нарушениями здоровья водителей в доступной литературе посвящены лишь единичные исследования.

Причина этого — не только сложность самой проблемы или ее межотраслевое положение, но и отсутствие взаимодействия специалистов даже на внутриведомственном уровне, в том числе между судебно-медицинскими экспертами и врачами лечебно-профилактических учреждений.

С другой стороны, решению проблемы в теоретическом и практическом плане препятствует отсутствие учета ДТП, обусловленных внезапной смертью, заболеваниями и другими нарушениями здоровья водителей. Поэтому мероприятия по их профилактике не планируют и не проводят, а состояние аварийности данной категории не анализируют, хотя правила дорожного движения запрещают управлять транспортными средствами в болезненном состоянии независимо от его причины.

В большинстве случаев, анализ заключений экспертов показал, что вопросы о состоянии здоровья водителей и связи аварий с их заболеваниями ставятся перед экспертизой в единичных случаях, а то и во все не имеет места при назначении судебно-медицинских экспертиз компетентными органами.

Версия: водитель не справился с управлением не побуждает участников расследования к установлению истинной причины ДТП. К тому же судебно-медицинские эксперты лишь фиксируют и оценивают повреждения и не проявляют инициативы для поиска патоморфологического субстрата или выявления клинических проявлений заболеваний и патологических состояний, не всегда изучают медицинские документы, материалы проверок и уголовных дел с целью оценки предшествующего состояния здоровья водителей и их действий в момент аварии.

Между тем случаи внезапной смерти за рулем и аварии вследствие заболеваний водителей заслуживают отдельного внимания и могут быть объектами судебно-медицинских комиссионных экспертиз.

Согласно данным (Солохина А.А., Кузьмина А.И.) высокий риск аварий у водителей, страдающих различными заболеваниями, подтверждается результатами клинических и морфологических исследований, на долю больных с различными острыми заболеваниями приходится 53—57 %. Уровень хронических соматических заболеваний также высок — 53—88 %, причем преобладают болезни сердечно-сосудистой системы, органов пищеварения, почек, опорно-двигательного аппарата. Согласно выборочным исследованиям проведенных (Солохина А.А., Кузьмина А.И.), более 25 % водителей-профессионалов страдают артериальной гипертензией, из них более 3/4 не знали о наличии у себя повышенного артериального давления, а из остальных только 10 % получали лечение. По данным морфологических исследований, причинами внезапной смерти водителей за рулем в большинстве (91 %) случаев являются сердечно-сосудистые заболевания, преимущественно ишемическая болезнь сердца. Кровоизлияния в мозг, аневризмы аорты и другие заболевания встречаются гораздо реже.

Отдельного внимания может заслуживать риск аварий у больных и здоровых водителей повышается в связи с приемом различных лекарственных средств, оказывающих негативное влияние на водительские способности (как лекарственных средств, так и длительное чрезмерное употребление энергетических напитков (различных производителей).

Опасными для вождения могут оказаться даже антибиотики, жаропонижающие и сульфаниламидные препараты, сами по себе не оказывающие отрицательного влияния на водительские способности. Улучшая субъективное состояние и самочувствие больного, они побуждают к поездке, когда физическое состояние водителя не позволяет ему обеспечить безопасность вождения.

При расследовании ДТП и производстве судебно-медицинской экспертизы поиску и обнаружению лекарственных препаратов в настоящее время не уделяется должного внимания, так как эксперты зачастую ограничены рамками вопросов поставленных перед ними. Между тем снотворные, транквилизаторы и другие лекарственные препараты входят в перечень веществ, подлежащих обязательному исследованию в судебно-химикотоксикологических лабораториях Института Судебных экспертиз МЮ РК.

Изложенное диктует необходимость проведения исследования крови водителей — участников ДТП в судебно-химических отделениях лабораторий для выявления в ней лекарственных средств, таким же рутинным и обязательным, как и исследование крови и мочи для определения алкоголя.

Для объективного расследования ДТП, явившихся следствием заболеваний и других нарушений состояния здоровья, и решения медико-экспертных задач необходимо учитывать состояние здоровья водителей не только на момент происшествия, но и в предшествующий период. Информаций такого характера как правило могут содержаться в амбулаторной карте пострадавшего по месту жительства, содержащая объективные данные, установленные врачами основных клинических специальностей (невропатологом, хирургом и терапевтом) в случаях обращения за медицинской помощью и при скрининговых исследованиях и профилактических осмотрах. При необходимости могут быть изучены и другие медицинские документы (карты амбулаторных и стационарных больных, материалы ВТЭК и др.).

Наступлению внезапной смерти водителей за рулем могут способствовать метеорологические, гелиофизические и космические факторы; их учет целесообразен.

Таким образом, работа учреждений судебно-медицинской экспертизы по установлению причинно-следственных связей при расследовании ДТП, обусловленных внезапной смертью водителей, заболеваниями или иными нарушениями здоровья, не только способствует повышению качества экспертиз, но и дает возможность перейти к организации профилактики аварий.

Использованная литература:

- Интернет данные правовой статистики «Комитета по правовой статистике и специальным учетам Генеральной прокуратуры Республики Казахстан» <https://www.gov.kz/memleket/entities/pravstat?lang=ru>.

- Журнал «Судебно-медицинская экспертиза», Издательство Москва, «Медицина», 1993 год, №2, 47 листов.

Асан Нуржанов, судебно-медицинский эксперт, руководитель медико-криминалистического отделения ФРГКП ЦСЗ МЮ РК «Институт Судебных экспертиз по области Жетысу»

Бейсенбі - Четверг, 24 шілде

ХАБАР

05.00 «Дүлдүлдер дүбірі»
06.00 Телехикая «Пәленшеевтер-4»
07.00 «Cover show-3» Мейрамбек Бесбаевпен
09.00 Мультсериал «Корги по имени Моко. Защитники планеты»
09.30 «ОйнаQ»
11.30 «Зимородок-2»
12.30 Телехикая «Келінжан-2»
14.00, 20.00 Телехикая «Әйел бақыты»
16.00, 22.00 Сериал «На твоей стороне»
18.00 Новости
18.30 Жаңалықтар
19.00 Телехикая «Әпке»
00.00 Сериал «Перекресток»

ЕВРАЗИЯ

31 КАНАЛ

06.00 «Паутина»
07.00 «Koremiz-шоу»
08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово»
10.55 «Давай поженимся!»
11.45 Сериал «Триггер-2»
13.00 «Пусть говорят»
14.10 «Новости»
14.20 «Жаңалықтар»
18.30 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Koremiz-шоу»
14.30 Qoslike
20.00 «Главные новости»
20.30 Сериал «Невский. Тень архитектора»
01.45 «Новости»
02.10 «Паутина»
03.05 «Басты жаңалықтар»
03.30 «Той базар»
02.00 «Жаңалықтар»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.25 «Тоғжан»
09.10 «Вечерные Новости»
09.40 «Было Дело»
10.30 «Шеф-6»
12.30 «Закон случайных совпадений»
14.30 «Цвет страсти»
16.30 «Реальная мистика»
18.30 «Қаралы Жесір»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерные новости
21.30 «Шеф-6»
23.30 «Закон случайных совпадений»
01.20 «Никто не идеален»
02.50 «Қаралы жесір»
04.20 «Кел, шырайық»
06.00 «Әнім сен едің»
06.10 Кешкі жаңалықтар

ЖЕТИСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.15 «Саулықтың сыры»
09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы)
10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.30 Новости (Алматы облысы)
11.00 Новости (Жетісу облысы)
11.30 «Ой-сарап»
12.00 «Шаңырақ»
12.50 «Саулықтың сыры»

Жексенбі - Воскресенье, 27 шілде

ХАБАР

05.00 «Jeti qazypa»
07.00 «Тамаша»
07.30 «Сенемін мен»
09.30 «Команда котиков»
11.00 «Пингвиненок ПО-РОРО»
12.00 «Через год в это же время»
14.00 «Жайдарман»
16.00 «Келінжан-2»
19.00 «Алғашқы»
20.00 «Қызық таймс»
21.00 «Хулиганы-3»
23.00 «Дубай любой ценой»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Ең алғашқы»
07.15 «Паутина»

Жұма - Пятница, 25 шілде

ХАБАР

05.00 «Дүлдүлдер дүбірі»
06.00 «Пәленшеевтер-4»
07.00 «Cover show-3»
09.00 «Корги по имени Моко»
09.30 «Зимородок-2»
11.30 «Ойнайық»
12.30 «Келінжан-2»
14.00,20.00 «Әйел бақыты»
16.00,22.00 «На твоей стороне»
18.00 Новости
18.30 Жаңалықтар
19.00 «Әпке»
00.00 «Перекресток»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «П@утина»
07.00, 19.00 «Koremiz-шоу»
08.00 «Қайырлы таң»
09.00 «Доброе утро»
10.00 «Жить здорово»
10.55 «Давай поженимся»
11.45 «Триггер-2»
13.00 «Пусть говорят»
14.10 «Новости»
14.20 «Жаңалықтар»
14.30 «Qoslike»
18.30 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Көреміз шоу»
20.00 «Главные новости»
20.30 «Поле чудес»
21.45,20.30 «Невский тень архитектора»
03.00 «Новости»
03.10 «Жаңалықтар»
03.20 «Паутина»
04.05 «Басты жаңалықтар»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.25 «Тоғжан»
09.10 «Вечерные Новости»
09.40 «Было Дело»
10.30 «Шеф-6»
12.30 «Закон случайных совпадений»
14.30 «Цвет страсти»
16.30 «Реальная мистика»
18.30 «Қаралы Жесір»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерные новости
21.30 «Все равно ты моя»
01.20 «Никто не идеален»
02.50 «Қаралы жесір»
04.20 «Кел, шырайық»
06.00 «Әнім сен едің»
06.10 Кешкі жаңалықтар

ЖЕТИСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.15 «Саулықтың сыры»
09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы)
10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.30 Новости (Алматы облысы)
11.00 Новости (Жетісу облысы)
11.30 «Ой-сарап»
12.00 «Ұлт ұяты»
12.50 «Саулықтың сыры»
13.05 «19 регион»

02.30 «Қырсық ғашықтар»
03.45 «Гүл сыйлайық анаға»
05.50 «Әнім сен едің»

ЖЕТИСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
08.45 «Саулықтың сыры»
09.00 «Апта» (Жетісу облысы)
09.30 «Апта» (Алматы облысы)
10.00 «Апта» (Область Жетісу)
10.30 «Апта» (Алматинская область)
11.00 «Әсем әуен»
12.00 «Біздің толқын»
12.50 «Саулықтың сыры»

Сенбі - Суббота, 26 шілде

ХАБАР

05.00 «Jeti qazypa»
07.00 «Тамаша»
08.00 «Алтын шипагер»
10.00 «Команда котиков»
11.30 «Фиш и Чипс»
12.00 «Хулиганы-3»
14.00 «XXI ғасыр көшбасшысы»
15.00 «Қызық таймс»
16.15 «Келінжан-2»
19.00 «Жайдарман»
21.00 «Через год в это же время»
23.15 «Родной»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Ең алғашқы»
07.00 «П@утина»
08.50 «Поехали»
09.40 «Одно тень на двоих»
13.40 «Словно не было разлуки»
18.00 «Старшая жена»
20.00 «Вопреки всему»
00.25 «Модель»
02.40 «Паутина»
04.00 «Ең алғашқы»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 «Әнім сен едің»
08.35 «Кел , шырқайық!»
10.30 Вечерние Новости
11.00 «Все равно ты моя»
15.00 «Цвет страсти»
18.40 «Нартауекел»
21.00 «Место силы»
00.50 «Никто не идеален»
02.30 «Естімедім көрмедім»
03.50 «Кел шырқайық»
04.40 «Нартөуекел»

ЖЕТИСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.15 «Саулықтың сыры»
09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы)
10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.30 Новости (Алматы облысы)
11.00 Новости (Жетісу облысы)
11.30 «Ой-сарап»
12.00 «Біздің толқын»
12.50 «Саулықтың сыры»
13.05 «Әсем әуен»
13.35 «Менің анам»
14.00 М/ф «Киелі Қазығұрт»
14.30 «Абадан»
14.50 «Қазақ үні»
15.00 «Аман болайық»

07.30 «Тәтті шоу»
08.00 «Губка боб»
09.00 «Кунг фу панда»
09.30 «Готовим с Адель»
10.00 «Телебинго»
10.25 «Пингины Мадагаскар »
10.50 «Три богатыря»
12.30 «Три богатыря и Шамаханская царица»
14.10 «Последний богатырь»
17.00 «Человек паук-3»
20.00 «Телохранитель»
22.20 «Умница Уилл »
01.10 «31 әзіл»
03.00 «Тик ток» шоу
03.30 «Тайм вайн»
03.50 «1001 әзіл»
04.00 «BALA BATTLE»
04.30 «What's up?»
05.30 «Ризамын»

15.40 «Әсем әуен»
16.20 «Менің балалық шағым»
17.00 «Әсем әуен»
17.35 «Ғибрат»
18.00 «Ділмар»
18.50 «Әсем әуен»
19.00 «Ұлт ұяты»
19.55 «Біздің өңір»
20.30 «Апта» (Жетісу облысы)
21.00 «Апта» (Алматы облысы)
21.30 «Апта» (Область Жетісу)
22.00 «Апта» (Алматинская область)
22.35 «Әсем әуен»
00.00 Әнұран

31 КАНАЛ

06.00,04.40 «Әзіл студио»
07.00 «Күліп all»
07.30 «Тәтті шоу»
08.00 «Губка боб»
09.00 «Кунг фу панда»
09.30 «Готовим с Адель»
10.00 «Алдараспан»
11.50 «Саумал»
12.40 «Операция Алтын адам»
14.30 «Три богатыря» мультфилм
16.20 «Последний богатырь»
18.00 «Корень зла»
20.50 «Человек паук-3»
23.50 «Точка обстрела»
01.30 «Біздің шоу»
02.00 «Тайм Вайн»
02.50 «Тик ток» шоу
03.10 «31 әзіл»
04.00 «Тамаша лайф»
05.00 «1001 әзіл»
05.10 «BALA BATTLE»
05.30 «What's up?»

7 КАНАЛ

06.02 «Тақиясыз періште»
07.30 «Зың зың Күлпаш»
09.50 «Сандық гигиена»
10.00, 20.00 «Великолепный век.Кесем»
13.30 «Жетінші студия»
14.20, 23.40 «Әзілін жарасса»
15.00, 21.00 «Стамбульская невеста»
17.00,22.40 «1001 ночь»
18.00 «Суперсемейка-2»
00.40 Айгерім Сейфолла
01.40 Қызықты Weekend
02.30 «Жұлдызды шаңырақта»
03.20 «Q-елі»
04.20 «Тек қана қыздар»
05.00 «Бастық боламын»
05.53 «Үзіліс»

7 КАНАЛ

06.00,05.45 Әнұран
06.02 «Тақиясыз періште»
07.00 «Зың Зың Күлпаш»
09.30 «Доктор Тажина»
10.00, 20.00 «Великолепный век.Кёсем»
13.30 «Жетінші студия»
14.20 «Әзілің жарасса»
15.00 ,21.00 Стамбульская невеста
17.00,22.40 «1001 ночь»
18.00 Орел и решка
19.00 «Людам на смех»
00.40 Сырласу Әйгерім Сейфолламен
01.40 «Қызықты Weekend»
02.30 «Жұлдызды шаңырақта»
03.20 «Q-елі»
04.20 «Тек қана қыздар»
05.00 «Бастық Боламын»
05.45 «Үзіліс»

НӘЗІКЖАНДЫЛАР ЕР АЗАМАТЫН ҚАЛАЙ ТАҢДАЙДЫ?

Әйел адамның өмірлік серігін таңдауына әсер ететін факторлар әртүрлі. Бірі жүрек қалауымен, бірі ақылмен, бірі болашаққа көз жүгірте отырып шешім қабылдайды. Бұл сұрақты бірнеше қала тұрғынына қойғанымызда, әркім өз өмірлік ұстанымы мен тәжірибесіне сүйеніп пікір білдірді.

Шындығында әр әйел баласы болашақ жарын таңдауда түрлі көзқараста болады екен. Соның бір мысалы ретінде сауалнамаға жауап берген жас қыздар мен отбасылы әйелдердің жауабын оқырманға ұсынамыз.

«Мен үшін ер азаматтың ұқыптылығы маңызды. Қарапайым нәрсе сияқты көрінгенімен, бірінші аяқ киіміне қараймын. Аяқ киімі таза болса, бұл оның тазалыққа, өзін күтуге деген қарым-қатынасын көрсетеді. Кейде сырт киімі қымбат емес, бірақ аяқ киіміне мән беретін жігіттер сенімді болады. Түрі әдемі, бірақ аяқ киімі лас жігіттерді менсінбейтінмін», - дейді Бақыт есімді әйел.

«Мен жасырмаймын – күйеуімді есеппен таңдадым. Сезім деген жақсы, бірақ өмір сүру үшін қаражат керек, тұрақтылық керек. Ол жігіттің жұмысы бар ма, табысы қандай, болашақта отбасыны асырай ала ма – осының бәрін ойладың. Романтикамен алысқа бармайсың. Қазір шын сүйіп қосылып, кейін күнкөріске жетпей айырылып жатқан жұптар көп. Сондықтан материалдық жағын ескермеу – қателік», - деген жауабын айтты Нұргүл есімді бухгалтер.

Ал Динара есімді 24 жасар ару: «Мен үшін ер адамның келбеті, өзін ұстауы маңызды. Түрі ғана емес, киіну мәнері, жүріс-тұрысы, сөйлеген сөзі – бәрі онымен болашағымды көріп немесе ұнатпайтыныма әсер етеді. Кейде бір қарағанда адам ұнамайды, бірақ сөйлесіп көрсен, мүлде басқаша болып шығуы мүмкін. Бірақ бастапқы әсер бәрібір маңызды».

«Мен болашақ күйеуіммен сөйлесіп жүрген уақытта, әріптес болдық. Айналасындағы әйелдерге қалай қарайтынын бақылайтынмын. Кейін анасына, әпкелеріне, тіпті даяшы қызға қалай сөйлейді деп те қарадым. Себебі, осы арқылы ол маған кейін қандай қарым-қатынас жасайтынын, мінезін көрсететіні

анық қой. Тұрмыс құрмаған қыздар, осы мысалды ұмытпай қарап көріңдер. Егер адам өз анасын құрметтесе, басқа әйелге де сондай сыйластықпен қарайды. Ер азамат мінезді, бірақ мейірімді болуы маңызды», - деген ерекше мысалын, ақылын айтты Дарига есімді әйел.

Ал қала тұрғыны Әсел: «Бастапқыда барлығы қарапайым сөйлесуден басталды. Уақыт өте келе оның іс-әрекеті мен үшін маңыздырақ бола бастады. Ол мені шын сүйетінін сөзбен емес, әрекетімен көрсетті: уақыт бөлді, көмектесті, қолдады. Соның бәрі жүрегіме сенім ұялатты. Мейірімі мен жауапкершілігі арқылы жүрегімді жаулап алды» деген естелігімен бөлісті.

Ерлер қауымының назарына! Жоғарыда нәзікжандылардың өз өмірлік серігін қандай өлшемдермен таңдайтынын, ер азаматтан нені күтетінін байқадық. Бірі – ұқыптылыққа, бірі – мейірім мен жауапкершілікке, енді бірі – сырт келбет пен мінезге ерекше мән береді. Араларында материалдық тұрақтылықты да маңызды санайтындар бар.

Тіліші түйіні: Осы пікірлердің барлығы ер азаматқа бір ой салар деген сенімдеміз. Өмірде өз қисық қабырғасын (жарын) тапқысы келетін бойдақ жандар бұл айтылғандарға құлақ асып, өзін дамытуға, түзетуге, кемшілігін мойындап, ер-азаматтық болмысты қалыптастыруға талпынса – кім білсін, жүрекке жол табу да қиынға соқпас.

Себебі әйелдің таңдауы
– жай ғана сөзім емес, ол
– болашаққа бағытталған
сенім мен жауапкершілік.
Ал сол сенімге лайық болу
– нағыз ер адамның ісі.

Гүлнүр БАЙМУХАН

СҮЙГЕНІҢ ҮШІН БӘРІНЕ БАРА АЛАСЫҢ БА?

Адам өмірінде екі нәрседен қателеспеуі керек бірі - мамандық таңдарда, екіншісі - өмірлік жарын таңдағанда. Біріншісі - болашағың, екіншісі - бақытың. Жігіттерге бұл тақырып жай емес. Сүйгені үшін тауды қопаруға дайынмын дейтін жігіттер бар, әрине. Бірақ шын мәнінде ше? Сүйгенің үшін арманнан бас тарту - ерлік пе, әлде әлсіздік пе? Осы сұрақ төңірегінде жігіттермен біраз сауал жүргіздік. Сауалнамаға 13 жігіт қатысты. Олардың ортақ ойы мынадай болып шықты.

«СҮЙСПЕНШІЛІК АДАМДЫ БАТЫР ЕТЕДІ»

– Шынайы сүйген адам: Өзінің ыңғайынан, жоспарларынан уақытша бас тартуы мүмкін және қыындықтарға төтеп беріп, сүйген адамы үшін жаңа ортаға бейімделуге тырысады. Кейде отбасы, қоғам немесе карьерға қысымына қарамастан, сол адамды таңдауы мүмкін. Бірақ, ақыл мен жүректің теңдігі қажет: зиян келтіретін, шектен шыққан тәуекел – махаббат емес, тәуелділік болуы мүмкін. Ал екінші сұрақ бойынша қызды қарату үшін қызықтыру, өз-өзіңді дамыту, мінез, әзіл, әдептілік арқылы назарын аударту. Қамқорлық көрсету, сөзбен емес, іспен әрекет ету. Шынайылық: бетперде кией, өз болмысыңмен ашылу. Уақыт бөлу: кездесулер, хат жазу, бірге уақыт өткізу және ең маңыздысы: қызды қарату – бағындыру емес, сенім мен сезімге негізделген ортақ байланыс орнату. – дейді Ильяс.

«МАХАББАТЫҢ ҮШІН НЕ ІСТЕМЕЙСІҢ?...»

– Шын сүйген қызым үшін алдымнан қиындық келсе де ол қыз маған сенсе барлық қиындыққа қарамайтын едім. Ал жақсы көрген қызды қарату үшін барлық қолымнан келгенді жасаймын. Уақыт бөліп, қызығушылықтарын анықтап, өз қызығушылығыммен байланыстырып, барынша жақсы қарым-қатынас құруға тырысам, – дейді Руслан.

«ГҮЛМЕН БАСТАЛҒАН...»

– Сүйгенім үшін бәріне дайынмын дер едім... Бірақ шын өмірде тәуекелдің де шегі бар ғой. Қалтам бос болса да, көңілім толы болса – сонын өзіне жанымды

салып, бірее болуға тырысар едім. Қажет болса, жұмысымды да, қаламымды да тастап, ауылға кетіп, отын жарып, үй салар едім – тек жанымдағы адам шын күліп тұрса болды. Қызды қарату үшін қандай әрекетке бардың? деген сұраққа бір оқиғаны айта кетсем. Бір кездері таңертең жұмыстан бұрын гүл апарып, подъезіне іліп кетіп жүрдім. Кейін білді – күлді, бірақ жүрегі жібіді. Жігіт адам көп сөйлемей-ақ, бір әрекетпен ақ шынайылығын көрсетсе, соның өзі жеткілікті кейде. Ал қызға сезіміңді білдіргенде қаламмен жазып жеткізу оңай, ал бетке тіке айту – нағыз батырлық. Бірақ, үндемей жүріп, қамқор болып, бір күні жай ғана: «Жаныңнан кеткім келмейді» десең – сол да сезім. Айқайлап айту шарт емес, жан жылыты сезілсе болды. - дейді Мұрат.

Ең қиын сұрақ – арман мен махаббат арасындағы таңдау. Жігіттерге «Сүйгенің үшін өз арманыңнан бас тарту – ерлік пе, әлде әлсіздік пе?» дегенде бәрі аз-кем кідіріп қалды. Тыныштық орнағандай. «Бір-бірін шын сүйетіндер бір-бірінің арманына қарсы шықпайды», – деді бәрі. Арманнан бас тартқан дұрыс емес. Сол арманға бірге жету - сол махаббат.

Сүйгені үшін бәріне дайын болу - романтикалық көрінгенімен, өмірде әр қадамның жауапкершілігі бар. Махаббат – екі адам бірге өрбіткен армандардың ортасы. Бірі шегінбей, екіншісі қадам басса, нағыз үйлесім сонда туындайды.

Р.С. Сауалнама кезінде байқағаным – жігіттердің ойлары бір екен. Әрқайсысының ішінде – бір арман. Сүйгенің қолдау берсе жігіттер сезімдерін бетке айтудан ұялса да, іспен дәлелдеуге дайын. Қазіргінің жігіттері романтик. Гүл, қамқорлық – бәрі бар. Тек оларды тыңдай білу керек, қыздар! Махаббатқа қазір қыздардан гөрі жігіттер адал сияқты болып көрінді маған. Сіз қалай ойлайсыз?

Зарина МАНАРБЕКҚЫЗЫ

СЫБАЙЛАС ЖЕМКОРЛЫК

ЗАҢДЫ БІЛМЕУ ЖАУАПКЕРШІЛІТЕН БОСАТПАЙДЫ

ҚАЗАҚСТАН ҮШІН СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫ ЖЕҢУ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫҢ БАСТЫ БАҒЫТТАРЫНЫҢ БІРІ БОЛЫП ТАБЫЛАДЫ. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӨНІНДЕ ӨТКЕН КЕҢЕСТЕ ХАЛЫҚ АРАСЫНДА АҚПАРАТТЫҚ ТҮСІНДІРУ ЖҰМЫСТАРЫН КҮШЕЙТУГЕ ШАҚЫРҒАН БОЛАТЫН.

«Жемқорлық – індет, онымен күресу – міндет» қағидатын баршаның санасына сіңіру бүкіл мемлекеттік органның ортақ жұмысы болуға тиіс екендігін атап өтті. Сондай-ақ, Президент өзінің «Қазақстан-2050» стратегиясында қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты мемлекеттің басым бағыттарының бірі ретінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресті атады.

Қазіргі қоғам күрделі заңдардан тұрады. Өмірдің өзі сол, қай нәрседен болмасын заңға жүгініп, жұмыс істеген тиімді. Кейде адамдардың рухани сауатсыздығынан заңсыз істерге жол беріліп жатады. Бірақ, заңды білмеу жауапкершіліктен босатпайды деген бұлтартпас қағида бар екенін әрбір азамат есінде қатаң сақтағаны жөн. Сонда, өзегін өртейтін өкінішке ұшырап, опық жеуден аулақ болады. Қарапайым адамдардың аңғалдығынан өзінің лауазымдық қызметін атқарушы адамға «рахмет айтпақ» болып, сыбайлас жемқорлық әрекеттің шырмауына түсіп жататындар да кездесіп жатады.

Әсіресе, қоғам індетіне айналған сыбайлас жемқорлық көпшілікті зар илетіп жатқаны. Заңсыз іс-әрекеттерге барғандарды қатаң жазалауды ұсынуды Қазақстан Республикасы азаматтарының құқықтары мен бостандықтарын қорғауға, сыбайлас жемқорлық көріністерінен туындайтын қауіп-қатерден еліміздің ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз етуге арналған сыбайлас жемқорлық туралы арнайы Заңның талабы бар. Қазақстан Республикасының заңдары барлық жеке және заңды тұлғаларға қатысты. Егер заң шеңберінен шығып, шектен тыс құқық бұзушылықтар орын алатын болса, ол үшін қылмыстық жауаптылық пен жаза, әкімшілік жауапкершілік пен шара тиісінше ҚР қылмыстық кодексінде көрсетілгендей, барлық органдар мен лауазымды адамдар өз құзіреті шегінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жүргізуге міндетті.

Аян ҚҰРМАНҒАЛИЕВА,
Сарқан аудандық соты әкімшісінің
басшысы

МАҢЫЗДЫ

КАТЕ ЖАЗЫЛҒАН АЙЫППҰЛДЫ ҚАЛАЙ ӨШІРУГЕ БОЛАДЫ?

Соңғы уақытта көлік жүргізушілері арасында қате жазылған айыппұлдарға қатысты шағымдар көбейіп келеді. Мамандардың айтуынша, мұндай жағдайлар көбіне көлік нөмірлерінің ұқсастығы немесе бақылау жүйелеріндегі техникалық ақаулар салдарынан туындайды. Егер сіз жол ережесін бұзбаған болсаңыз, ал жүйе айыппұл жазып жіберсе, оны жою үшін нақты әрекет жасау қажет.

Алдымен Бас прокуратураның «Qamqor» порталына кіріп, авторизациядан өтіңіз. Сол жерден сіздің атыңызға тіркелген барлық әкімшілік құқық бұзушылықтар мен айыппұлдардың тізімін көре аласыз. Егер күмен тудыратын айыппұл байқалса, сол айыппұлды тандап, бейнежазбаны көру туралы сұраныс жолдауға болады. Сізде айыппұл жоқ болса, жазбаны көруге толық құқық бар.

«Сергек» камерасындағы жазбаңыз көруге тізгілді. Бірақ, Бейнежазбамен танысқан соң да өзіңізге тағылған айыппен келіспесеніз, айыппұл туралы қаулы шыққан күннен бастап 2 ай ішінде шағым түсіруге құқылысыз. Шағымды жазбаша түрде немесе онлайн беруге болады. Айыппұл қай өңірден са-лынса, дәл сол аймақтың полиция басқармасына арыз жолдау қажет. Арыз бермес-із, әйтпесе қаулының болуы міндетті.

- eOtinish порталы арқылы;
- Ішкі істер органдарының әкімшілік практика бөліміне барып;
- Ішкі істер органдарының жеке кабинет арқылы.

Арызда оқиға қай күні, қай жерде болғаны, және сіз бұл құқық бұзушылықпен келіспейтініңіз нақты көрсетілуі тиіс. Сонымен қатар, дәлел ретінде кез келген құжатты тіркей аласыз: фотосурет, бейнематериал немесе басқа мекемеден алынған ресми құжаттар.

Жүргізушінің өтінішін қарау мерзімі – 15 тәулік, бұл туралы кодекстің 817-бабында бекітілген.

Ашық дереккөздерден алынды

ҚЫЗЫҚ ЕКЕН

НӘЗІКЖАНДЫЛАР ЕР АЗАМАТЫН ҚАЛАЙ ТАҢДАЙДЫ?

Әйел адамның өмірлік серігін таңдауына әсер ететін факторлар әртүрлі. Бірі жүрек қалауымен, бірі ақылмен, бірі болашаққа көз жүгірте отырып шешім қабылдайды. Бұл сұрақты бірнеше қала тұрғынына қойғанымызда, әркім өз өмірлік ұстанымы мен тәжірибесіне сүйеніп пікір білдірді.

Шындығында әр әйел баласы болашақ жарын таңдауда түрлі көзқараста болады екен. Соның бір мысалы ретінде сауалнамаға жауап берген жас қыздар мен отбасылы әйелдердің жауабын оқырманға ұсынамыз.

«Мен үшін ер азаматтың ұқыптылығы маңызды. Қарапайым нәрсе сияқты көрінгенімен, бірінші аяқ киіміне қараймын. Аяқ киімі таза болса, бұл оның тазалыққа, өзін күтуге деген қарым-қатынасын көрсетеді. Кейде сырт киімі қымбат емес, бірақ аяқ киіміне мән беретін жігіттер сенімді болады. Түрі әдемі, бірақ аяқ киімі лас жігіттерді менсінбейтінмін», - дейді Бақыт есімді әйел.

«Мен жасырмаймын – күйеуімді есеппен таңдадым. Сөзім деген жақсы, бірақ өмір сүру үшін қаражат керек, тұрақтылық керек. Ол жігіттің жұмысы бар ма, табысы қандай, болашақта отбасыны асырай ала ма – осының бәрін ойладым. Романтикамен алысқа бармайсың. Қазір шын сүйіп қосылып, кейін күнкөріске жетпей айырылып жатқан жұптар көп. Сондықтан материалдық жағын ескермеу – қателік», - деген жауабын айтты Нұргүл есімді бухгалтер.

Ал Динара есімді 24 жасар ару: «Мен үшін ер адамның келбеті, өзін ұстауы маңызды. Түрі ғана емес, киіну мәнері, жүріс-тұрысы, сөйлеген сөзі – бәрі онымен болашағымды көріп немесе ұнатпайтыныма әсер етеді. Кейде бір қарағанда адам ұнамайды, бірақ сөйлесіп көрсен, мүлде басқаша болып шығуы мүмкін. Бірақ бастапқы әсер бәрібір маңызды».

«Мен болашақ күйеуіммен сөйлесіп жүрген уақытта, әріптес болдық. Айналасындағы әйелдерге қалай қарайтынын бақылайтынмын. Кейін анасына, әпкелеріне, тіпті даяшы қызға қалай сөйлейді деп те қарадым. Себебі, осы арқылы ол маған кейін қандай қарым-қатынас жасайтынын, мінезін көрсететіні

анық қой. Тұрмыс құрмаған қыздар, осы мысалды ұмытпай қарап көріңдер. Егер адам өз анасын құрметтесе, басқа әйелге де сондай сыйластықпен қарайды. Ер азамат мінезді, бірақ мейірімді болуы маңызды», - деген ерекше мысалын, ақылын айтты Дариға есімді әйел.

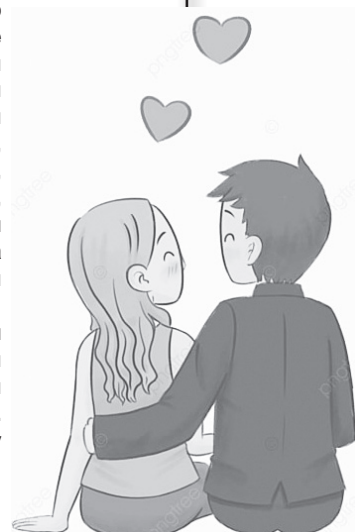
Ал қала тұрғыны Әсел: «Бастапқыда барлығы қарапайым сөйлесуден басталды. Уақыт өте келе оның іс-әрекеті мен үшін маңыздырақ бола бастады. Ол мені шын сүйетінін сөзбен емес, әрекетімен көрсетті: уақыт бөлді, көмектесті, қолдады. Соның бәрі жүрегіме сенім ұялатты. Мейірімі мен жауапкершілігі арқылы жүрегімді жаулап алды» деген естелігімен бөлісті.

Ерлер қауымының назарына! Жоғарыда нәзікжандылардың өз өмірлік серігін қандай өлшемдермен таңдайтынын, ер азаматтан нені күтетінін байқадық. Бірі – ұқыптылыққа, бірі – мейірім мен жауапкершілікке, енді бірі – сырт келбет пен мінезге ерекше мән береді. Араларында материалдық тұрақтылықты да маңызды санайтындар бар.

Тілші түйіні: Осы пікірлердің барлығы ер азаматқа бір ой салар деген сенімдеміз. Өмірде өз қисық қабырғасын (жарын) тапқысы келетін бойдақ жандар бұл айтылғандарға құлақ асып, өзін дамытуға, түзетуге, кемшілігін мойындап, ер-азаматтық болмысты қалыптастыруға талпынса – кім білсін, жүрекке жол табу да қиынға соқпас.

Себебі әйелдің таңдауы – жай ғана сезім емес, ол – болашаққа бағытталған сенім мен жауапкершілік. Ал сол сенімге лайық болу – нағыз ер адамның ісі.

Гүлнұр БАЙМҰХАН

СҮЙГЕНІҢ ҮШІН БӘРІНЕ БАРА АЛАСЫҢ БА?

Адам өмірінде екі нәрседен қателеспейуі керек бірі - мамандық таңдарда, екіншісі - өмірлік жарын таңдағанда. Біріншісі - болашағың, екіншісі - бақытың. Жігіттерге бұл тақырып жай емес. Сүйгені үшін тауды қопаруға дайынмын дейтін жігіттер бар, әрине. Бірақ шын мәнінде ше? Сүйгенің үшін арманнан бас тарту - ерлік пе, әлде әлсіздік пе? Осы сұрақ төңірегінде жігіттермен біраз сауал жүргіздік. Сауалнамаға 13 жігіт қатысты. Олардың ортақ ойы мынадай болып шықты.

«СҮЙІСПЕНШІЛІК АДАМДЫ БАТЫР ЕТЕДІ»

– Шынайы сүйген адам: Өзінің ыңғайынан, жоспарларынан уақытша бас тартуы мүмкін және қиындықтарға төтеп беріп, сүйген адамы үшін жаңа ортаға бейімделуге тырысады. Кейде отбасы, қоғам немесе карьера қысымына қарамастан, сол адамды таңдауы мүмкін. Бірақ, ақыл мен жүректің теңдігі қажет: зиян келтіретін, шектен шыққан тәуекел - махаббат емес, тәуелділік болуы мүмкін. Ал екінші сұрақ бойынша қызды қарату үшін қызықтыру, өз-өзіңді дамыту, мінез, әзіл, әдептілік арқылы назарын аударту. Қамқорлық көрсету, сөзбен емес, іспен әрекет ету. Шынайылық: бетперде кимей, өз болмысыңмен ашылу. Уақыт бөлу: кездесулер, хат жазу, бірге уақыт өткізу және ең маңыздысы: қызды қарату – бағындыру емес, сенім мен сезімге негізделген ортақ байланыс орнату, - дейді Ильяс.

«МАХАББАТЫҢ ҮШІН НЕ ІСТЕМЕЙСІҢ?...»

– Шын сүйген қызым үшін алдымнан қиындық келсе де ол қыз маған сенсе барлық қиындыққа қарамайтын едім. Ал жақсы көрген қызды қарату үшін барлық қолымнан келгенді жасаймын. Уақыт бөліп, қызығушылықтарын анықтап, өз қызығушылығыммен байланыстырып, барынша жақсы қарым-қатынас құруға тырысам, - дейді Руслан.

«ГҮЛМЕН БАСТАЛҒАН...»

– Сүйгенім үшін бәріне дайынмын дер едім... Бірақ шын өмірде тәуекелдің де шегі бар ғой. Қалтам бос болса да, көңілім толы болса – соның өзіне жанымды

салып, бірге болуға тырысар едім. Қажет болса, жұмысымды да, қаламымды да тастап, ауылға кетіп, отын жарып, үй салар едім – тек жанымдағы адам шын күліп тұрса болды. Қызды қарату үшін қандай әрекетке бардың? деген сұраққа бір оқиғаны айта кетсем. Бір кездері таңертең жұмыстан бұрын әуліп апарып, подвезіне іліп кетіп жүрдім. Кейін білді – күлді, бірақ жүрегі жібіді. Жігіт адам көп сөйлемей-ақ, бір әрекетпен ақ шынайылығын көрсетсе, соның өзі жеткілікті кейде. Ал қызға сезімді білдіргенде қаламмен жазып жеткізу оңай, ал бетке тіке айту – нағыз батырлық. Бірақ, үндемей жүріп, қамқор болып, бір күні жай ғана: «Жаныңнан кеткім келмейді» десең – сол да сезім. Айқайлап айту шарт емес, жан жылуы сезілсе болды, - дейді Мұрат.

Ең қиын сұрақ – арман мен махаббат арасындағы таңдау. Жігіттерге «Сүйгенің үшін өз арманыңнан бас тарту – ерлік пе, әлде әлсіздік пе?» дегенде бәрі аз-кем кідіріп қалды. Тыныштық орнағандай. «Бір-бірін шын сүйетіндер бір-бірінің арманына қарсы шықпайды», - деді бәрі. Арманнан бас тартқан дұрыс емес. Сол арманға бірге жету - сол махаббат.

Сүйгені үшін бәріне дайын болу - романтикалық көрінгенімен, өмірде әр қадамның жауапкершілігі бар. Махаббат – екі адам бірге өрбіткен армандардың ортасы. Бірі шегінбей, екіншісі қадам басса, нағыз үйлесім сонда туындайды.

P.S Сауалнама кезінде байқағаным – жігіттердің ойлары бір екен. Әрқайсысының ішінде – бір арман. Сүйгенің қолдау берсе жігіттер сезімдерін бетке айтудан ұялса да, іспен дәлелдеуге дайын. Қазіргінің жігіттері романтик. Гүл, қамқорлық – бәрі бар. Тек оларды тыңдай білу керек, қыздар! Махаббатқа қазір қыздардан гөрі жігіттер адал сияқты болып көрінді маған. Сіз қалай ойлайсыз?

Зарина МАНАРБЕКҚЫЗЫ

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ

ЗАҢДЫ БІЛМЕУ ЖАУАПКЕРШІЛІТЕН БОСАТПАЙДЫ

ҚАЗАҚСТАН ҮШІН СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫ ЖЕҢУ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫҢ БАСТЫ БАҒЫТТАРЫНЫҢ БІРІ БОЛЫП ТАБЫЛАДЫ. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӨНІНДЕ ӨТКЕН КЕҢЕСТЕ ХАЛЫҚ АРАСЫНДА АҚПАРАТТЫҚ ТҮСІНДІРУ ЖҰМЫСТАРЫН КҮШЕЙТУГЕ ШАҚЫРҒАН БОЛАТЫН.

«Жемқорлық – індет, онымен күресу – міндет» қағидатын баршаның санасына сіңіру бүкіл мемлекеттік органның ортақ жұмысы болуға тиіс екендігін атап өтті. Сондай-ақ, Президент өзінің «Қазақстан-2050» стратегиясында қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты мемлекеттің басым бағыттарының бірі ретінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресті атады.

Қазіргі қоғам күрделі заңдардан тұрады. Өмірдің өзі сол, қай нәрседен болмасын заңға жүгініп, жұмыс істеген тиімді. Кейде адамдардың рухани сауатсыздығынан заңсыз істерге жол беріліп жатады. Бірақ, заңды білмеу жауапкершіліктен босатпайды деген бұлтартпас қағида бар екенін әрбір азамат есінде қатаң сақтағаны жөн. Сонда, өзегін өртейтін өкінішке ұшырап, опық жеуден аулақ болады. Қарапайым адамдардың аңғалдығынан өзінің лауазымдық қызметін атқарушы адамға «рахмет айтпақ» болып, сыбайлас жемқорлық әрекеттің шырмауына түсіп жататындар да кездесіп жатады.

Өсіресе, қоғам індетіне айналған сыбайлас жемқорлық көпшілікті зар илетіп жатқаны. Заңсыз іс-әрекеттерге барғандарды қатаң жазалауды ұсынуды, Қазақстан Республикасы азаматтарының құқықтары мен бостандықтарын қорғауға, сыбайлас жемқорлық көріністерінен туындайтын қауіп-қатерден еліміздің ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз етуге арналған сыбайлас жемқорлық туралы арнайы Заңның талабы бар. Қазақстан Республикасының заңдары барлық жеке және заңды тұлғаларға қатысты. Егер заң шеңберінен шығып, шектен тыс құқық бұзушылықтар орын алатын болса, ол үшін қылмыстық жауаптылық пен жаза, әкімшілік жауапкершілік пен шара тиісінше ҚР қылмыстық кодексінде көрсетілгендей, барлық органдар мен лауазымды адамдар өз құзіреті шегінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жүргізуге міндетті.

Аян ҚҰРМАНҒАЛИЕВА,
Сарқан аудандық соты әкімшісінің
басшысы

МАҢЫЗДЫ

КАТЕ ЖАЗЫЛҒАН АЙЫППҰЛДЫ ҚАЛАЙ ӨШІРУГЕ БОЛАДЫ?

Соңғы уақытта көлік жүргізушілері арасында қате жазылған айыппұлдарға қатысты шағымдар көбейіп келеді. Мамандардың айтуынша, мұндай жағдайлар көбіне көлік нөмірлерінің ұқсастығы немесе бақылау жүйелеріндегі техникалық ақаулар салдарынан туындайды. Егер сіз жол ережесін бұзбаған болсаңыз, ал жүйе айыппұл жазып жіберсе, оны жою үшін нақты әрекет жасау қажет.

Алдымен Бас прокуратураның «Qatqor» порталына кіріп, авторизациядан өтіңіз. Сол жерден сіздің атыңызға тіркелген барлық әкімшілік құқық бұзушылықтар мен айыппұлдардың тізімін көре аласыз. Егер күмән тудыратын айыппұл байқалса, сол айыппұлды таңдап, бейнежазбаны көру туралы сұраныс жолдауға болады. Сіз де айыппұлды таңдап, бейнежазбаны көруге толық құқық бар.

«Сергек» камерасындағы жазбаны көруге толық құқық бар. Бейнежазбамен танысқан соң да өзіңізге тағылған айыппен келіспесеңіз, айыппұл туралы қаулы шыққан күннен бастап 2 ай ішінде шағым түсіруге құқылысыз. Шағымды жазбаша түрде немесе онлайн беруге болады. Айыппұл қай өңірден са-лынса, дәл сол аймақтың полиция басқармасына арыз жолдау қажет. Арыз бермес бұрын қолыңызда ресми қаулының болуы міндетті.

Шағымды бірнеше жолмен беруге болады:

- eOtinish порталы арқылы;
- Ішкі істер органдарының әкімшілік практика бөліміне барып;
- Ішкі істер органдарының жеке кабинет арқылы.

• eGov Mobile қосымшасындағы жеке кабинет арқылы.

Арызда оқиға қай күні, қай жерде болғаны, және сіз бұл құқық бұзушылықпен келіспейтінін нақты көрсетілуі тиіс. Сонымен қатар, дәлел ретінде кез келген құжатты тіркей аласыз: фотосурет, бейнематериал немесе басқа мекемеден алынған ресми құжаттар.

Жүргізушінің өтінішін қарау мерзімі – 15 тәулік, бұл ҚР Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстің 817-бабында бекітілген.

Ашық дереккөздерден алынды

ІШІМДІККЕ ТӘУЕЛДІЛІК ҚАЛАЙ ҚАЛЫПТАСАДЫ?

Маскүнемдіктің алдын алу бойынша жасөспірімдермен кездесулер өткізе отырып, «ҚОС ҚАНАТ ЖЕТІСУ» ҚБ психологтары алкогольдік және басқа да тәуелділіктің пайда болу себептері мен кезеңдерін интерактивті түрде ашады. Бұл кездесулердің басты мақсаты – жасөспірімдерге психологиялық ойындар мен жаттығулар арқылы алкоголизм санаға алдап еніп, адам өміріндегі жойқын әрекетін бастайтынын көрсету.

Алкоголь адамның санасын қалай «алдайды»? Ол босансу, демалу, қуаныш, достармен тығыз қарым-қатынас, еркіндік, өзіне деген сенімділік, көңіл-күй, бақыт, ересек болу және т.с.с. күйге жету үшін алмастырғыш (жалған жол) ретінде әрекет етеді. Көп ұзамай, адам үшін енді кез келген мереке, демалыс, қуану, көңіл көтеру т.б. алкогольсіз мүмкін емес сияқты болып көрінеді.

Егер сіз енді қандай да бір мерекені немесе демалысты, көңіл-күйді көтеруді алкогольсіз елестете алмасаңыз, онда (назар аударыңыз!!!) сіз алкогольге тәуелділік жолына түстіңіз. Себебі алкоголизмнің бірінші кезеңі «Психологиялық тәуелділік» деп аталады. Егер сізге келесі жолы қуанышты болу үшін және босансу үшін көбірек ішу керек екені анықталса (медицинада бұл алкогольге толеранттылықтың өсуі деп аталады), онда сіз алкогольдік тәуелділіктің екінші кезеңіне қауіпті ауысуды бастадыңыз. Бұл сіз үшін қызыл дабыл белгісі – Қауіпті деген белгі болады. Бұл сигналды елемесеңіз, сіз үшінші кезеңге өтесіз

– ол физикалық тәуелділік деп аталады және абстиненттік синдроммен бірге жүреді. Халық арасында «Бас түзету керек!» деп аталады. Әрі қарай, өзін-өзі бақылауды жоғалту келеді және содан кейін сізге өзіңізді жеке тұлға ретінде және жалпы сіздің өміріңізді жоюдың кең жолы ашылады. Наркологтар бұны тұлғаның алкогольдік түрдегі деградациясы басталады деп атайды. Сіздің ортаңызда сізбен «қайғы мен қуанышты» бөлісетіндер көбейіп кетеді, олар халық арасында «бөтелкелес достар» деп аталады.

Алкоголизмнің соңғы төртінші кезеңі терминалды кезең деп аталады. Бұл қайтымсыз деген мағынаны білдіреді. Яғни, бұл кезеңде сіздің денсаулығыңыз, отбасыңыз, жұмысыңыз, достарыңыз толығымен жойылады. Сіз бөтелкеде «өмір сүресіз» және соның «ішінде» өлесіз. Барлық 4 кезең төмендегі суреттерде ұсынылған, оларды «Қос қанат Жетісу» ҚБ психологтары интерактивті жаттығулардың бірінде көрнекі материал ретінде пайдаланады.

МАСКҮНЕМДІК - СЕНІҢ ҚАС ЖАУЫҢ!

Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде 4 жыл ішінде «Фашизм» деп аталған адамзаттың жауы 25 миллионға жуық адамды өлтірді. Соғыстың әр жылында шамамен 62 мың адам қайтыс болды. ДДҰ мәліметтері бойынша, әлемде жыл сайын 2,5 миллионға дейін адам алкогольді асыра пайдаланудан қайтыс болады. Бұл дүниежүзілік соғыс кезіндегідей жыл сайын алкоголизмнен 4 есе көп адам қайтыс болады дегенді білдіреді.

Осы сандар туралы ойланаңыз. «Алкоголизм» деп аталатын қас жау біздің аразымызда өмір сүреді және бізді қалаларымыз бен ауылдарымызда, үйлерімізде және жанымызда өлтіреді! Алкогольді тұтыну деңгейі бойынша Қазақстан әлемнің 188 елінің ішінен 34-орынды және Орталық Азия елдері арасында бірінші орынды алады [ҚазҰМУ хабаршысы, №2-2015].

2024 жылдың деректері бойынша Қазақстанда алкогольге тәуелділікпен есепте 90 981 адам, оның ішінде 109 кәмелетке толмаған адам болған. Қазақстан алкогольден болатын өлім-жітім бойынша әлемде 10-шы орында. Қазақстанның ең көп ішетін өңірлерінің бірі - бұрын Жетісу облысы кірген Алматы облысы. Бұл Жетісу облысында да алкогольді тұтыну ел бойынша орташа деңгейден жоғары екенін көрсетуі мүмкін. Демек, Қазақстандағы алкогольге тәуелділік мәселесі өзекті.

Көбінесе алкоголизм 15-17 жаста және 30-35 жаста қалыптасады. Бұл жас кезеңдері адам өміріндегі екі дағдарыс кезеңіне сәйкес келеді. 15-17 бұл жасөспірімдер дағдарысының жасы, оның мәні балалық шақтан ересек өмірге ауысу болып жатыр. Осы кезеңде психофизикалық жетілу және «ересек өмірге өну» жүреді. Көптеген

жасөспірімдер алкогольді ішу, темекі шегу, ерте жыныстық қатынас және т.б. сияқты ересектердің сыртқы жағымсыз көріністеріне еліктей отырып, «ересек өмірге енудің» дұрыс емес жолын тандайды.

30-35 жас – бұл «үміттер және шындық» деп аталатын дағдарыстың жасы. Бұл жаста адам өмірдегі жетістіктерді алғаш рет бағалайды, оларды жастық шақтың мақсаттары мен армандарымен салыстырады. Көптеген жастар шындықтан көңілі қалады, үмітсіздікке және кейіннен өзін-өзі бұзатын мінез-құлыққа әкеледі (алкоголизм, нашақорлық және т.б.). Сонымен, алкогольге тәуелділік көбінесе жас кезінде, жеке тұлға қалыптасқан кезде қалыптасады.

Сондықтан «Қос Қанат Жетісу» ҚБ жасөспірімдермен және жастармен белсенді профилактикалық жұмыс жүргізеді. Осы жылы қала мен облыстың мектептері мен колледждерінде жалпы 600-ден астам жасөспірімді қамтитын 18 Жергілікті профилактикалық іс-шара өткізілді және 300-ден астам жас қатысқан «Салауатты өмір салтын таңдау» ауқымды акциясы өткізілді.

ІШІМДІК ІШУ ҚОҒАМДА ҚАЛЫПТАСҚАН НОРМА РЕТІНДЕ. НОРМАДАН ШЫҚ!

Алкоголь миды бұзады, мидың жүйке жасушалары жойылады, олар қалпына келмейтіні белгілі. Адамның есте сақтау қабілеті нашарлайды, ойлау қабілеті нашарлайды, ауыр психикалық ауытқулар пайда болады. Алкоголь инсульт пен инфарктың, қан қысымның жоғарылауының, бауыр циррозының және т.б. негізгі себептерінің бірі болып табылады. Алкогольдің жағымсыз әсерлерінің бұл тізімін жалғастыруға болады, бірақ оларды барлығы біледі.

Ересектер мен балалар алкогольдің жаман әсерін жақсы біледі. Алайда, 2025 жылғы маусымдағы статистикалық деректерге сәйкес, соңғы 12 айда Қазақстанда респонденттердің 42%-ы алкогольді, ал соңғы айда әрбір төртінші адам дерлік ішкен.

Ғалымдар алкогольді тұтыну фактісін тек физиологиялық ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік-мәдени-психологиялық себептермен де түсіндіреді: Біздің қоғамда алкогольді тұтыну көбінесе норма, дәстүр немесе әдеттегі өмір салты ретінде қабылданады. Норма бұл белгілі бір адамдар тобына тән әдеттегі, қалыптасқан, жалпыға бірдей танылған мінез-құлық. Қарапайым тілмен айтқанда, «барлығы ішеді, демек бұл қалыпты жағдай».

Біздің ойымызша, жастар арасында маскүнемдіктің алдын алудың стратегиялық жолы-бұл жаңа «салауатты» нормаларды қалыптастыру емес, бірақ бұл өмірде өздерінің жеке және саналы жолын таңдай алатын адамдардың рухани еркін

және күшті мінезін тәрбиелеу жолы. Мұндай тәрбие адамның ерік-жігерінің құндылықтарына, таңдау құқығына, жасына және мәртебесіне қарамастан бір-біріне құрметпен қарауға негізделген. Мұндай тәрбие отбасындағы ұсақ-түйектен басталады.

Сіз таңды балаңызға ақыл айтудан емес, бүгін не істегің келеді, қандай мақсаттарың бар деген сұрақпен бастай аласыз ба? Егер сіздің балаңыз 9-сыныптан кейін оқығысы келмесе, сіз оның себебін және оның армандарын, өмір жоспарларын білгеннен кейін онымен тыныш, оны сөкпей және қысымсыз сөйлесе аласыз ба? Сіз оған осы армандар мен жоспарларға жету құқығын бересіз бе? Ол жоспарларға жете аламайтынын біле тұрып? Бұл қиын болуы мүмкін! Бірақ, кейде қоғамның нормаларына қайшы келсе де даралық осылай дамиды және адамның өз жолын таңдауға көмектесетін ерік-жігері қалыптасады!

«ҚОС ҚАНАТ ЖЕТІСУ»

МАТЕМАТИКА АҚЫЛ ОЙДЫ ДАМЫТАДЫ

МАТЕМАТИКА АДАМНЫҢ ИНТЕЛЕКТУАЛДЫ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТАДЫ. ИНТЕЛЕКТУАЛДЫ ҚАБІЛЕТТЕРДІ ДАМУҒА ҮШІН ҚИЫН ЕСЕПТЕР ЖИНАҒЫН АЛЫП ШЫҒАРУ МІНДЕТТІ ЕМЕС, МАТЕМАТИКАЛЫҚ ӘДІСТЕР ҚОЛДАНЫЛАТЫН ЛОГИКАЛЫҚ СӨЗ ЖҰМБАҚТАРДЫ ШЕШІП, ИНТЕЛЕКТУАЛДЫ ОЙЫНДАРДЫ ОЙНАУҒА БОЛАДЫ. МАТЕМАТИКАНЫҢ ТАҒЫ БІР ҚҰДІРЕТІ – ОНЫМЕН ШҰҒЫЛДАНҒАН АДАМНЫҢ БОЙЫНДА ОСЫ АЙЫРЫҚША ҚАБІЛЕТТЕРДІҢ БІРТІНДЕП ҚАЛЫПТАСУЫНА ҮЛКЕН СЕПТІГІН ТИГІЗЕДІ.

Математика адамды ой еңбегіне тәрбиелейді. Сондықтан математикадан қашпау керек, оны сүю керек! Бұл математиканы оқуға дайындықтың ең алғы шарты.

Есептердің шешімін таба отырып – баланың ойлау жүйесінің дамуына ықпал етіп, өмірдің кез келген жағдайында дұрыс шешім таба алуға тәрбиелейді.

Қазақ халқының ежелгі баспанасы – киіз үйдің құрылымы да тұнып тұрған математика. Математикалық тұрғысынан қарағанда

киіз үй негізі 3 бөліктен тұрады. Уықтары параболаның бір бөлігі. Шаңырағы, табаны шеңберлер. Цилиндр орнықты фигура болғандықтан киіз үйдің пішіні соған сәйкестендіріліп жасалған. Киіз үйдің есігі тік төртбұрыш. Кереге арасы ромб. Киіз үйдің шаңырағынан дәл ортасынан табанына түсірілген биіктігі едендегі шеңбердің центрімен дәл келеді де, симметрия осін береді.

Бүкіл жан-жануарлардың баспанала-

ры дөңгелек, сфера пішінді болатындығы белгілі. Мысалы, аю, қасқыр апандары дөңгелек үңгір етіп жасалады. Апананың ауыздары оңтүстік-шығысқа қарап қазылады. Торғайдың, құстардың ұясы да сфера пішінді болады. Міне қазақтың киіз үйі де, осындай заңдылық бойынша жасалған. Кереге жоғары жағына қарай тартыла береді де, уық арқылы күмбезге айналып кетеді. Киіз үйдің негізгі өлшемдері ерекше пропорциялы болып келеді. Киіз үй пішінінің айналу беттерін, яғни, дөңгелек болуы бұрыштардың болмауы киіз үйдің көркемдігін арттыра түседі. Ендеше, бұрышы жоқ киіз үйдің ішіндегі ауа тұрақты түрде алмасып отырады. Киіз үйді ойлап шығарудың өзі ақиқат ғылымға негізделген. Міне, даналық!

Математика және нақты ғылымдар адамзаттың ақыл-ойының дамуына

үлкен үлесін тигізеді. Ақыл-ойы дамыған адамдар жаңа технологиялар ойлап тауып, адамзаттың өмір сүру жағдайын жақсартады. Ал жақсы математиктер, технологтар абстрактілі әлемге кіріп кетіп, нақты әлеммен байланыс үзіп алып жатады. Барлық «жақсы» нәрселердің өз мөлшерінде болғаны абзал.

Ежелгі математик тұлғалар өлең де жазған. Мысалы Омар Хаям, әл-Фараби, Ұлықбек, тіпті XIX ғасырдағы Софья Ковалевская,... тіпті, Вейерштрассстың «Математик – ақын болмаса, белгілі бір жетістікке жете алмайды» деген сөздері де бар.

**Ажар Ескендір,
Қарабөдет ауылы,
Әл-Фараби атындағы ОМ,
математика пәнінің мұғалімі**

СӘТІ ТҮСКЕН СҰХБАТ

АСТАНА ТӨРІНДЕ ШІЛДЕНІҢ 4 МЕН 10 АРАЛЫҒЫНДА АУЫР АТЛЕТИКАДАН ЖАСТАР МЕН ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДА ӨТКЕН АЗИЯ ЧЕМПИОНАТЫНДА ҚАЗАҚСТАН ҚҰРАМАСЫ МЕДАЛЬ САНЫ ЖАҒЫНАН БҰЛ ЖАРЫСҚА ҚАТЫСҚАН 25 ЕЛДІҢ АРАСЫНДА СУЫРЫЛЫП АЛҒА ШЫҚТЫ. 17 ЖАСҚА ДЕЙІНГІ ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДА ҚАЗАҚСТАНДЫҚ АТЛЕТТЕР 12 АЛТЫН, 4 КҮМІС ЖӘНЕ 7 ҚОЛА МЕДАЛЬДЫ ҚОРЖЫНҒА САЛСА, 20 ЖАСҚА ДЕЙІНГІ ЖАСТАР АРАСЫНДА БІЗДІҢ СПОРТШЫЛАР 9 АЛТЫН, 8 КҮМІС ЖӘНЕ 10 ҚОЛА МЕДАЛЬДЫ ОЛЖАЛАДЫ. СӨЙТІП, ЖАЛПЫКОМАНДАЛЫҚ ЕСЕПТЕ ЖЕКЕ ДАРА КӨШ БАСТАДЫ. ЕКІНШІ ОРЫНДЫ ВЬЕТНАМДЫҚТАР ЕНШІЛЕСЕ, ҮШІНШІ ТҰҒЫРҒА ҮНДІСТАН СПОРТШЫЛАРЫ КӨТЕРІЛДІ.

Бүгінгі әңгімемізге арқау болғалы отырған сарқандық қос атлет Әлихан мен Ақжол да осы біріншілікте жоғары көрсеткіштерімен жерлестерін желпіндіріп тастады. Бұрын хабарлағанымыздай 71 келі салмақ дәрежесінде жарыс жолына шыққан Әлихан ӘСКЕРБАЙ жұлқи көтеруде 141 келіні, ал серпе көтеруде 169 келіні еңсеріп, қоссайыстың қорытындысы бойынша 310 келі нәтиже көрсетіп, Азияның үш рекордын және әлемнің үш рекордын жаңартып, тамаша табысқа жетті. Осылайша, Әлихан Азияның үздік зілтеміршісі болып танылып, Азия ауыр атлетикасы федерациясының президенті Мұхаммед Жүсіп әл-Манан оған арнайы кубокты өз қолымен тапсырды. Оның жерлесі әрі досы 18 жасар Ақжол ҚҰРМАНБЕК те

атлетиканың әліппесін үйретіп, үлкен жетістіктерге жетуге тәрбиелемеске» деген ой келіп, туған ауылыма оралдым. 2010 жылдан бері осы Сарқан ауданының балалар мен жасөспірімдер спорт мектебіне жаттықтырушы болып орналасып, жастарды ауыр атлетикаға баулумен шұғылданып келемін. Яғни, жалпы алғанда осы саладағы жұмыс өтіліме 17 жыл болыпты. Содан бері Сарқан өңірінен көптеген ауыр атлеттер тәрбиелеп, ел чемпионы, спорт шебері деген дәрежелерге жеткізіп үлгердім. Ал, Еділ Тұрғамбай деген шәкіртім биылғы жылдан бастап, Талдықорғандағы дарынды балаларға арналған спорт мектебіне орналасып, өзі шәкірттерге дәріс беретін

Әлихан және бапкерлері Н. Жаманқыз бен С. Седов

Н. Жаманқыз: «ОЛИМПИДА АЛТЫНЫ – ӘР СПОРТШЫНЫҢ АСЫЛ АРМАНЫ»

Астанада жақсы өнер көрсетті. Ол 79 келі салмақ дәрежесінде әлемнің үш дүркін чемпионы Едіге ЕМБЕРДІГЕ қоссайыста 4 келі ғана есе жіберіп, күміс жүлдегер атанды.

Енді осы Сарқандық қос саңлақты қаршадайынан көрегендікпен таңдай білген, оларды осы спорт түріне тәй-тәй қадам бастырған, ондаған жылдар бойы екеуін байыппен баптап, жалықпай жаттықтырып, жоғары жетістіктерге жетелеп келе жатқан білікті бапкерлері қырықтың қырқасына енді ғана шыққан біліктілігі жоғары деңгейдегі жоғары санаттағы жаттықтырушы **Нұрболат ЖАМАНҚЫЗБЕН** дидарласып, жастықтарына қарамай елге танымал болып үлгерген екі шәкіртінің үлкен спортқа деген алғашқы адымдары, бастапқы белестері жайлы лебізін, ауыр атлетикадан көптеген Қазақстан чемпиондарын, спорт шеберлерін даярлап шығарған тәжірибелі маманның осы спорт түрі жайлы өзекті ойларын, пайымды пікірлерін және тиянақты тұжырымдарын оқырмандар назарына ұсынғанды жөн көрдік.

- **Алдымен Нұрболат ауыр атлетикаға неліктен таңдау жасадың ?**

- 2004 жылы Ақын Сара атындағы орта мектебін бітірген соң, сол жылы Алматыға барып туризм спорт академиясына оқуға түстім. Оған дейін күреспен, таэквондомен айналысқан болатынмын. Өйткені, Сарқанда ауыр атлетика болмады. Содан академияға барған соң қазір Астанада мемлекеттік жаттықтырушы болып істейтін Тапсыр Меңдіхан деген ағамыз бен Садуақас Ниетқабыл деген ағамызбен танысып, сол кезде академияда жұмыс жасаған Серік Қасымұлы (марқұм) ағамыздан дәріс алып, солардың тәлім тәрбиесінде болып, ауыр атлетиканың қыр-сырын үйреніп, 2008-жылы туризм спорт академиясын бітіріп, Қарасай ауданы Қаскелең қаласында екі жыл қызмет еттім. Қаланың балалары ауыр атлетикаға осалдау болады, босбелбеу болып келетіндіктен, жақсы зілтеміршілер тәрбиелеу оңай болмайтынын түсіндім. Сосын маған мынадай ой келді. 2010 жылы өзім есіп-өнген Сарқан ауданында үлкен спорт кешені салынып жатқанын естідім. Сол кезде «Неге енді өзіміздің өскен ауылыма барып қызмет етпеске, неге осы жастарды ауыр

дәрежеге жетті. Енді бүгінгі таңда басты назарды Әлихан мен Ақжолдың даярлығына аударып отырмыз.

- **Қос шәкіртіңнің үлкен спорттағы алғашқы қадамдары жайлы тілге тиек етсең.**

Бастапқыда екеуі 2-3 жыл арасында кіші салмақта 26 және 33, 41 деген салмақтарда Алматы облысының бірнеше дүркін чемпионы атанды. Алғашқы Қазақстан чемпионаты 2017 жылы Семей қаласында өтті. 2003

Азияның үздігі Әлиханды марапаттау сәті

жылы туылған және одан кіші жасөспірімдер арасында Қазақстан Республикасының чемпионаты болды. Сол жарыста екеуі де 34 келі салмаққа шығып өнер көрсетті. Ақжол Құрманбек алғашқы чемпионатында 34 келі салмақ дәрежесінде екінші орынға ие болды. Ал, Әлихан Әскербай осы салмақта 4-орын алды. 2018 жылы 2004 жылы туылған және одан кіші жасөспірімдер арасында Қазақстан Республикасының чемпионаты Қостанай қаласында өтті. Осы жарыста

Әлихан Әскербай 34 келі салмақта қатысып, бірінші орын алды, Ақжол Құрманбек 38 келі салмақта ол да чемпион атанды.

Олар осындай әрбір жеңістердің, жетістіктердің артында үлкен еңбек тұрғанын жақсы сезінді, жаттығуларын үзбеді. Тіптен жазғы каникул кезінде де жаттығуларын жалғастырып жүрді. Сонымен 2019 жылы Қостанайда өткен жасөспірімдер арасындағы Қазақстан чемпионатында Ақжол Құрманбек 41 келі салмақ дәрежесінде шығып, бар жоғы 12 жасында жұлқа көтеруден 54 келіні еңсеріп, серпе көтеруден 73 келіні бағындырып, жасөспірімдер арасында спорт шебері атағын алды. Одан кейін 2020 жылдың аяғында Түркістан облысының Сарыағаш қаласында болды. Осы жарыста Ақжол Құрманбек 45 келі салмақ дәрежесінде өнер көрсетіп, серпе көтеруде 82 келіні бағындырып, Қазақстан рекордын жаңартты. Ал, Әлихан Әскербай 37 келі салмаққа шығып, жұлқа көтеруден 50 келі көтеріп, ел рекордын жаңартты, ал, серпе көтеруден 64 келі көтерді.

- **Әлиханды қай жылы интернатқа жібердің ?**

- 2020 жылы менің шәкірттеріме облыс орталығындағы бапкерлерлер тарапынан «құда түсушілер» көбейіп кетті. Әлихан мен Ақжолдың алдында да қанша баламды Талдықорғандағы спорт интернатына бергенмін. Ақыры бұл екеуін де сұраушылар көп болды. Нәтижелерін арттыра түсу үшін бұларға екі уақыт жаттығу жасау керек, жиындарға шығу керек деп, қолқалап қоймай қойған соң ақыры 2020 жылы Әлихан 7-сыныпқа көшкенде оны мектеп интернатына жібердім, биыл міне сол интернатта орта білім алып шығып, Ілияс Жансүгіров атындағы Жетісу университетіне емтихан тапсыруда.

- **Бірлесіп жұмыс істеу туралы келісімге қалай келдіңдер?**

- 2023 жылы Талдықорған қаласында ел біріншілігі өтті. 17 жасқа дейінгі жасөспірімдер арасында. Осы жарысқа біздің облыстан өзімнің балаларымның арасынан Әскербай Әлихан қатысты, сонымен қатар мен Сарқаннан спорт мектебінен Ақжол Құрманбекті, Аида Ибраимды алып барып,

СӘТІ ТҮСКЕН СҰХБАТ

қатыстырдым. Ол кезде олар 11-сыныпта оқиды. Аида мен Ақжол екінші орынға ие болды, ал, Әлихан Әскербай үшінші орында қалып қойды. Содан мен ойға қалдым, менің екі шәкіртім ауылдан барып ел чемпионатында екінші орын алып отыр. Ал, Әлихан спорт интернатында жаттығып жүріп үшінші орында қалып қойды. Сөйтіп, мен оның дайындығына көңілім толмады. Осындай ойлар мазалап, ақыры Сергеа бар (Сергей Седов) және Лазар Николаевич ДОН бар солармен ақылдасуды ұйғардым. Лазар Николаевич бірнеше жыл бұрын айтып жүретін, мен Сарқанға барам, сенің жағдайыңмен танысам, Сарқанның әкімін танимын, саған жағдай жасап бер деп сұраймын деп жүретін. 2023 жылы сәті түсіп, бір күні Дон Лазар мен Сергей Седов келді Сарқанға. Мен өзім жаттығып жүрген залымды көрсеттім, тәрбиелеп жүрген шәкірттерімді жинап қойғам олармен таныстырдым. Лазар Николаевич балаларды жаттықтыруға қолайлы жағдай жасалмағанын көзімен көріп, көңіліне тоқыды. Тіптен жаттығатын штанганың да жетіспейтінін көріп: «Сенде зал да, штанга да жоқекен ғой. Сен жылда Қазақстан чемпионын бересің неге сенің директорың, аудан әкімі саған жағдай жасамайды, көмектеспейді», деп қатты қынжылды. Содан Лазар Николаевич: «Сенің шәкірттеріңді жақсы білемін. Олар Талдықорғанға, Үштөбеге жарысқа келіп жүреді ғой. Бәрінің келешегінен зор үміт күтетін жастар. Әсіресе, Әлихан мен Ақжолдың мүмкіндіктері мол. Сен бұлармен болашақтағы жоспарың қалай, ашығын айт», деп қолқа салды. Мен де ойымды бүкпей ақтарып салдым. Бұлардың ел чемпиондары, спорт шебері деген атақтары бар. Әлихан да, Ақжол да бірнеше мәрте чемпиондықты ұтып алды. Енді мұндай жетістіктер мені қызықтырмайды. Мен бұларды Азия чемпионаты мен әлем біріншілігіне үкілеп қосып, Апланың қалауымен жеңіс тұғырына көтеріліп жатса, келешекте Олимпиада ойындарына қатысып, ел намысын абыроймен қорғаса деген ойым, мақсатым бар екенін жеткіздім. Сол сәтте Лазар Николаевич ойланбастан онда қыркүйекте осы шәкірттеріңді Талдықорғанға спорт интернатына жібер, әрі қарай бірге жұмыс жасаймыз, деді, мен де бірігуге қарсы емес екенімді білдірдім. Бірақ, Әлихан сол интернатта оқып жатты. Содан маған команданы қайта жинау керек болды да мен Әлиханға бірден айттым: «Әлихан сен менде жүргенде бірнеше рет ел чемпионы болдың, спорт шебері атандың. Енді осы жолы үшінші орында қалып қойдың. Қазір біз жаңадан команда жинап жатырмыз. Бұл команданың дайындығын Сергей Седов екеуміз бірге, қатарласа жүргіземіз. Біздің командаға келесің бе? деп сұрадым. Ол да нәтижесіне көңілі толмай, ойда жүр екен. «Болды ағай қосыламын, сіздермен біргемін», - деді. Сөйтіп, 2023 жылы қазан айының басында Ақжол, Әлихан, Гүлім, Аида Ибраим осы төрт шәкіртімді Сергей Седовқа өткізіп беріп, ал енді әрі қарай бірігіп жұмыс жасайық деген келісімге келдік. Ол кезде Аида Ибраим мен Ақжол Құрманбек 11-сыныпта, ал, Әлихан мен Гүлім 10-сыныпта оқитын.

Осыдан кейінгі жарыстарда қандай жетістікке жеттіңдер?

2023 жылдың қазан айының аяғында Көкшетауда 17 жасқа дейінгі жасөспірімдер арасында өткен ел біріншілігінде сақадай сай дайын тұрған балалар Ақжол да, Әлихан да чемпион атанды. Сонымен, 2024 жылдың ақпан айында, Қостанай қаласында алғашқы ересектер арасындағы чемпионатқа қатысуға екеуі жолдама алды. Мен өзім еріп бардым. Айта кету керек, мен Ақжол мен Әлихан қатысқан жарыстың біреуінен де қалып көрген жоқпын. Сол жарыста Ақжол 67 келі салмақта өнер көрсетіп, ересектер арасында Қазақстан Республикасының чемпионы болды. Әлихан 61 келі салмақ дәрежесінде үшінші орынды иеленді.

- Алғашқы әлем чемпионатынан алған әсерің қалай?

- 2024 жылдың 22-26 мамырында Перудың астанасы Лимада жасөспірімдер арасында әлем чемпионаты өтті. Осы жарысқа біздің облыстан Ақжол Құрманбек қатысатын болды. Жарысқа кетіп бара жатқанда біз Сергей екеуміз үнемі ақылдасамыз да, не екеуміз де бірге барамыз, жарыста баланың қасында бірге болып, жақетті кеңестер беріп, желпіндіріп тұрамыз. Сол жолы Сергей «Нұрболат шәкіртінің алғашқы әлем чемпионаты өзің

Әлихан мен Ақжол

бол қасында, сен бар, жауапты сәтте жанынан табылғаның дұрыс болады, оның үстіне мен Перуде бірнеше рет болғанмын»,- деді. Әлем чемпионаты алдындағы ел құрамасы командасының жиынында Сергей Седов Ақжолдың басы-қасында тікелей өзі жүрді, мен онда болмадым. Ақжол ол кезде нағыз спорттық бабында болды. Жаттығуларда жұлқа көтеуден 130 келі, ал серпе көтеруден 165 келіні еңсеріп әлем біріншілігіне көтеріңкі көңілмен аттанған болатын. Әлем чемпионатында 67 келі салмақ дәрежесінде сынға түскен Ақжол бірінші жаттығу жұлқа көтеруде 129 келі салмақ көтеріп, Египет спортшысын бір келіге ұтып тұрдық. Екінші жаттығу серпе көтеруде біз 156 салмақ көтеріп, қоссайыс қорытындысынада көш басында тұрғанымызда, Египеттің зілтеміршісі соңғы әрекетінде 158 салмақты еңсеріп, өкінішке орай чемпиондық атақ уысымыздан шығып кетті. Алайда, мына бір жай да кедергі келтірді. Олар жарыс өтетін елге чемпионат

әлем чемпионатындағы бұл күміс медалі алтынмен пара пар десек артық болмас.

- Ал Перудегі өкініштің орнын қос қыраның Катар еліндегі Азия чемпионатында толтырған сыңайлы ғой.

Иә солай деуге әбден болады. Бірақ, чемпионатқа жолдама алу барысында да «әттегенайлар» кезесті. Дохадағы Азия чемпионатының алдында іріктеу жарысы болды Талдықорғанда Әлихан 67 келі салмақта чемпион атанып, автоматты түрде жолдама алды. Ал, Ақжол болса 73 келі салмақта сынға түсіп, жұлқа көтеруде бастапқы белгілеген 142 келі салмақты үш әрекетінде де бағындыра алмай, сәтсіздікке ұшырады. Өзіміз де түсінбей қалдық, жиында жүргенде 153 келіні басына еркін көтеріп жүрген болатын. Есесіне серпе көтеруден алдына жан салмай, 178 келіні басына көтеріп, кіші алтын медальды жеңіп алды. Содан Ақжолды Дохаға жібере ме, жоқ па деген сұрақ туындады. Әйтседе, Ақжолдың мінезді екенін,

Ақжол

жалауы көтерілуден бірақ күн бұрын барды. Ал, біздің ел мен олардың уақытының айырмашылығы 10 сағатты құрайды екен. Сондықтан бір шетінен бейімделіп, жерсініп те үлгермеді. Осының бәрі түптеп келгенде грек спортшысына 1 ғана келі есе жіберуге әкеп соқты. Әйтседе, Ақжолдың алғашқы

табандылықпен жаттығып жүргенін ескеріп, оған сенім артып Катарға екеуі де баратын болды. Оларды жиынға он күн бұрын жіберді. Ал, біз тағы да Сергеа екеуміз ақылдасып, тағы мен баратын болдым артынан жеттім. Катардағы Азия чемпионаты 2024 жылдың 19-25 желтоқсан аралығында өтті. Әлихан 67

келі салмақта 16 жасында жасөспірімдер арасында Азия чемпионы атанды. Ал, Ақжол 73 келі салмаққа шығып, серпе көтеруден Азия және әлем рекордын жаңартты. Азия рекорды 173 келі Едіге Ембердінің атында екен. Әлем рекорды 174 келі екен, сонда Ақжол 175 келі көтеріп, Азияның да, әлемнің де рекордын жаңартып, жастар арасында жеңіс тұғырының ең жоғары сатысына көтерілді. Сөйтіп, сары құрылық чемпионатынан екеуі де жеңімпаз болып оралды.

- Биылғы жылдың шымылдығын қандай байрақты бәсекемен аштыңдар?

Үстіміздегі жылды төрт жылда бір келетін алтыншы жастар ойынына қатысумен аштық. Бұл жарыс 2025 жылғы ақпан айының аяғында Алматы қаласында өтті. Сол жарыста Әлихан Әскербай 67 келі салмақта сынға түсіп, үшінші орын алды. Ақжол Құрманбек 81 келі салмақта өнер көрсетіп, Едіге Ембердіні ұтып, айды аспанға бірақ шығардық қой. Бір қызығы біз жұлқа көтеруде 4 келі ұтылып тұрғанбыз. Ал серпе көтеруде ол 186 келі көтерді, ал біз өз кезегімізде 191 келі көтеріп, қоссайыста бірінші орынға табан тіредік.

- Жұртшылық арасында ауыр атлетикамен айналысуды ерте бастаса жастардың денсаулығына зиян келтіреді деген пікірлер де айтылып жатады ғой?

- Мен мұндай пікірлермен келіспеймін. Оған біріншіден, алысқа бармай-ақ, өзімнің балаларымды мысалға алсам да болады. 2010 жылы жұбайым Гәкку екеуміз отбасын құрдық. Содан бері дәм-тұзымыз жарасып, ортамызда үш ұл бір қыз дүниеге келді. 14 жасар тұңғышымыз Ғабит бастапқыда штангамен шұғылданды да қазір футболға ауысып кетті. Он жастағы Төре бір жарым жылдан бері ауыр атлетикамен айналысады. Биыл Жетісу облысы бойынша чемпионатты екі рет ұтты. Республикалық жарысқа қатысып қайтты. Сонымен қатар Раяна деген қызымыз және Абдурахман есімді кенже ұлымыз бар. Олар да кейін штанганы қаласа мен тек қана құптар едім.

Екіншіден, Әлихан да, Ақжол да маған бірінші сыныпта оқып жүрген кезінде келіп зілтемір көтеруді алты жастарында бастаған. Сонда көпшілік арасында: «Тым ерте бастады, қабырғалары қатайып, бұғанасы бекімеген балалардың ертең бойлары өспей тапал болып қалады, белдерінен шойырылады, гемморойға шалдығады деген алыпқашпа әңгімелер, кереғар пікірлер де айтылып жатты. Осындай сәтте академияда тәлім берген тәжірибелі ұстаздарымның «Бапкер білікті болса, жүктемені жөнімен арттырып отырса, баланың денсаулығына ешқандай зиян келмейді. Қайта ол бұлшық еттері ойнап, шыныққан шымыр, сұлу мүсінді, сом тұлғалы болып өседі. Егер жаттығу дұрыс әрі орынды жасалса иық деген тоқпақтай, жауырын деген қақпақтай, бура санды, бел болса түп-түзу, жамбас шығыңқы болып қалыптасады» деген тұжырымдарын басшылыққа алып, жаттығуымды жайымен жалғастыра бердім. Аплаға шүкір, міне, содан бері сынаптай сусып ондаған жылдар да артта қалыпты. Абырой болғанда, Ақжол 12 жыл, Әлихан 11 жыл жалықпай жаттығып, шеберліктерін шыңдап, толағай табысқа жетіп келеді. Екеуінде де халықаралық дәрежедегі спорт шебері атақтары бар, екеуі де елдің ересектер құрамасының сапында жаттығады. Осы қамшының сабындай қысқа уақытта екеуі де талай жеңістерге жетіп үлгерді, алайда, қос қыранның алар асуы, шығар шыңы әлі алда екені талассыз. Басты мақсат әлемдік додаларда атой салып, болашақта олимпиада шыңына шығу, 2028 жылғы Лос-Анжелес олимпиадасына қатысып, Ел намысын абыроймен қорғау! Олимпиада алтыны әр спортшының асыл арманы екені айтпаса да түсінікті. Жасыратыны жоқ, біздің де өз шәкірттерімізді олимпиааның жүлделі тұғырынан көрсек деген үкілі үмітіміз де бар екені ақиқат. Осы ортақ мақсат жолында Сергей Седов екеуміз бірлесіп, биік белестерді бағындыру жолында Ақжол мен Әлиханды үкілеп баптап, шеберліктерін шыңдап, жігерлерін жани түсіп, тың табыстар мен көтеріңкі көрсеткіштерді қолға келтірулері үшін қолдан келгеннің бәрін жасамақпыз. Алдымен Алла денсаулық берсін, бұл екеуін тіл көзден сақтасын. «Тірі болсам қазаққа қызмет етпей қоймаймын», деп Әлихан Бөкейханов атамыз айтқандай, біз де көзіміз тірі кезінде ауыр атлетика саласында, спорт саласында Қазақ еліне қызмет етуге бар күш-жігерімізді жұмсай бермекпіз!

Ш. ХАМИТОВ

Индекс 15534